

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Handboek Crisisbeheersing

Departementaal Coördinatiecentrum Crisisbeheersing

Ministerie van Infrastructuur en Milieu
Departementaal Coördinatiecentrum Crisisbeheersing

Voorwoord

Vliegtuigongevallen, overstromingen, grootschalige waterverontreiniging, grote branden bij chemische bedrijven, nucleaire incidenten, uitval van nutsvoorzieningen: allemaal crises en rampen die onze moderne samenleving kunnen treffen. Om snel en adequaat op te kunnen treden tijdens een crisis is een goede voorbereiding essentieel. Het Handboek Crisisbeheersing van het ministerie van Infrastructuur en Milieu helpt u hierbij.

In dit handboek staat de crisisorganisatie van het ministerie van Infrastructuur en Milieu en haar directe en relevante omgeving beschreven. Achtergrondinformatie, organisatiestructuren en werkwijzen zijn onder andere beschreven in dit document. Het Departementaal Coördinatiecentrum Crisisbeheersing Infrastructuur en Milieu (DCC-IenM) speelt binnen het departement daarbij een cruciale rol. Het motto van DCC-IenM is: "Crisismanagement is netwerkmanagement". Ken uw netwerk en maak uzelf bekend bij uw netwerkpartners. Zo weet u tijdens een crisis altijd met wie u te maken heeft.

Inhoud

Inleiding	
1. Veiligheid en crisisbeheersing	5
1.1 Begrippen	
1.2 Veiligheidsketen	
1.3 De vijf vitale belangen	
1.4 De vitale sectoren	
2. DCC-Infrastructuur en Milieu	8
2.1 Rol en taak	
2.2 Bemensing en positie	
2.3 Beleidsmatige taken	
2.4 Operationele taken	
2.5 Account- en netwerkmanagement	
2.6 Opleiden, trainen en oefenen	
2.7 Interdepartementale en internationale crisisbeheersingsoefeningen	
3. Departementale crisisorganisatie	11
3.1 Het ministerie van Infrastructuur en Milieu	
3.2 Melding en alarmering	
3.3 Opschaling	
3.4 Crisisadviesnetwerken/ commissies	
3.5 (Crisis)communicatie	
3.6 Caribisch Nederland	
4. Interdepartementale crisisorganisatie	27
4.1 Departementale Crisiscentra	
4.2 Nationaal CrisisCentrum	
4.3 Adviesteam	
4.4 Interdepartementale Coördinatiecommissie Crisisbeheersing	
4.5 Ministeriele Coördinatiecommissie Crisisbeheersing	
4.6 Nationaal Voorlichtingscentrum en cluster Risico en Crisiscommunicatie	
5. Overige crisisorganisaties	32
5.1 Veiligheidsregio	
5.2 Waterschappen	
5.3 Crisisorganisaties Internationaal	
6. Terrorismebestrijding	38
6.1 Nationaal coördinator terrorismebestrijding en Veiligheid	
6.2 Procedures NCTV	
6.3 Landelijk Laboratorium Netwerk terreuraanslagen	
7. Praktische informatie en documenten	41
7.1 Crisisrollen	
7.2 Standaarddocumenten bij crises	
7.3 Portefeuilleverdeling bewindspersonen IenM	
7.4 Lijst met afkortingen	

Inleiding

Crisismanagement heeft een multidisciplinair karakter. Om een crisis te bestrijden en de gevolgen te minimaliseren, is het van groot belang dat de verschillende betrokken diensten effectief met elkaar samenwerken. Organisaties zijn pas goed voorbereid op crises wanneer zij op het terrein van crisismanagement zijn ingebed in hun omgeving.

Tijdens een (dreigende) crisis coördineert het DCC-IenM de informatievoorziening binnen het ministerie op het gebied van Infrastructuur en Milieu. Tijdens een crisis is het DCC-IenM onder meer verantwoordelijk voor het crisisbeheersingsproces. Daarnaast faciliteren we de vergaderingen van verschillende crisisadviesnetwerken van IenM, zoals het EPA-n, EPA-d, LCW, LCO, LCM, MTW en het RBN¹.

Het DCC-IenM zet voor crisisbeheersing verschillende middelen in. Een van de belangrijkste middelen is het opleiden, trainen en oefenen van alle betrokken medewerkers en het management binnen en buiten IenM. Zo bereiden we de organisatie en haar medewerkers voor op haar rol tijdens een crisis.

Het Handboek Crisisbeheersing IenM bestaat uit twee delen. Het eerste deel omvat achtergronden, actoren met verantwoordelijkheden en hun onderlinge relaties en de netwerkkarten. Dit deel is bedoeld als voorbereiding in de koude fase en als naslagwerk en praktische ondersteuning tijdens de warme fase. Het tweede deel bestaat uit bestuurlijk juridische informatie met factsheets en verantwoordelijkheden schema's.

Het Handboek is een dynamisch document dat constant wordt geactualiseerd op basis van de laatste ontwikkelingen, wijzigingen in organisatie en wet- en regelgeving. U kunt het downloaden via de DCC-IenM pagina op het intranet IenM of opvragen bij het DCC-IenM via dcc@minienm.nl. Een beperkte oplage wordt verspreid in gedrukte vorm.

¹ Zie hoofdstuk 3, paragraaf 3.2 en 3.3

1 Veiligheidsbeleid en crisisbeheersing

Ieder ministerie is verantwoordelijk voor crisisbeheersingsmaatregelen voor de eigen beleidsterreinen. Voor het ministerie van Infrastructuur en Milieu zijn dat de beleidsterreinen infrastructuur en milieu. IenM wil met zijn crisisbeheersingsbeleid zo goed mogelijk voorbereid zijn op een daadwerkelijke crisis. De beleidsterreinen waar het ministerie van IenM verantwoordelijkheid voor draagt zijn:

- Wegvervoer
- Spoorvervoer en Openbaar Vervoer
- Scheepvaart, havens en Noordzee
- Luchtvaart
- Waterkwaliteit- en kwantiteit
- Weer/ seismologie
- Buisleidingen
- Drinkwater
- Milieu

1.1 Begrippen

Nationale crisis

Er is sprake van een crisis als de nationale veiligheid in het geding is door aantasting van een of meerdere vitale belangen, en de reguliere structuren en/of middelen de stabiliteit niet kunnen handhaven. Voor zover deze crisis zich voordoet binnen een departement, is er sprake van een departementale crisis. Als een crisis zich uitstrekt over meerdere departementen dan kan ook een gecoördineerd optreden van de minister van Veiligheid en Justitie nodig zijn. Bij een crisis gaat het – anders dan bij een ramp – meestal niet om één gebeurtenis, maar om een serie gebeurtenissen, soms in tijd gespreid.

Ramp

Een ramp is een gebeurtenis die de openbare veiligheid ernstige verstoort. Hierbij wordt het leven en de gezondheid van een groot deel van de bevolking of grote materiële belangen ernstig bedreigd of geschaad. Het is noodzakelijk om diensten en organisaties van verschillende disciplines gecoördineerd in te zetten om de dreiging weg te nemen of de schadelijke gevolgen te beperken.

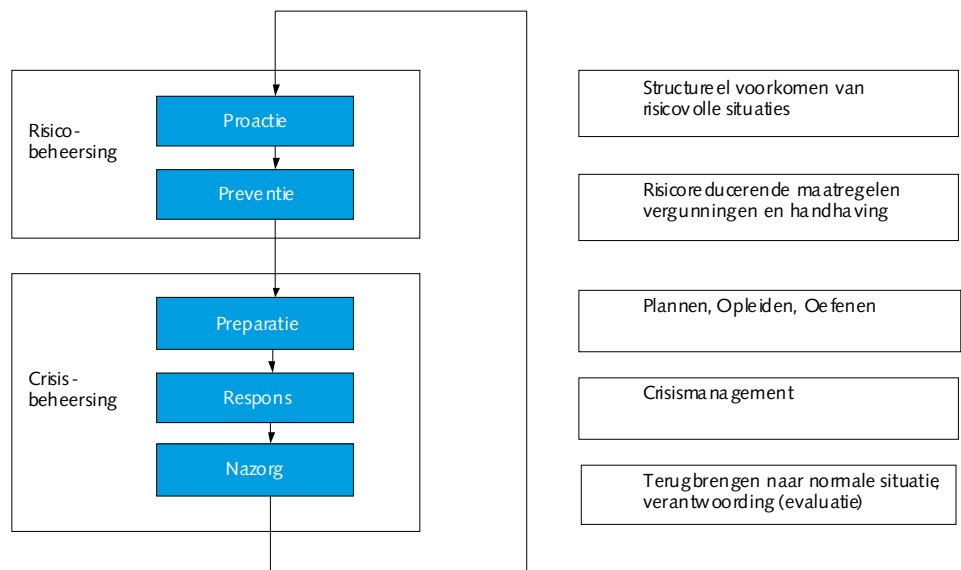
Rampenbestrijding en crisisbeheersing

Door de verschillen tussen ramp en crisis spreken we van rampenbestrijding en crisisbeheersing. Het Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming van het ministerie van Veiligheid en Justitie (VenJ) ziet het begrip crisis als een overkoepelend begrip. Begrippen als incident, calamiteit, ramp en zwaar ongeval zijn vanuit die invalshoek bijzondere vormen van crises. Rampenbestrijding is dan een bijzondere vorm van crisisbeheersing.

1.2 Veiligheidsketen

De overheidsinspanningen voor het waarborgen van de veiligheid worden weergegeven via de veiligheidsketen. Deze vormgeving door middel van schakels in de veiligheidsketen is een hulpmiddel waarmee de veiligheidszorg zichtbaar en inzichtelijk kan worden gemaakt. Er zijn 5 schakels; proactie, preventie, preparatie, respons en nazorg. De eerste twee schakels worden geduid als risicobeheersing gericht op het verkleinen van de kans dat een bepaald risico zich realiseert (instrumentarium: beleid, vergunningverlening en toezicht). De drie volgende schakels kunnen worden geduid als crisisbeheersing gericht op het beperken van de effecten en op terugkeer naar de normalsituatie, nadat het risico zich heeft gerealiseerd. De schakels kunnen in de praktijk in elkaar overlopen.

De Veiligheidsketen

1.3 De vijf vitale belangen

De nationale veiligheid is in het geding bij bedreiging van een of meer vitale Nederlandse belangen. De overheid onderscheidt vijf vitale belangen:

1. **Territoriale veiligheid:** Het ongestoord functioneren van Nederland als onafhankelijke staat, en specifiek de territoriale integriteit van ons land. De territoriale integriteit is in gevaar bij bijvoorbeeld een dreigende bezetting van het grondgebied van het rijk door een andere mogendheid.
2. **Economische veiligheid:** Het ongestoord functioneren van Nederland als een effectieve en efficiënte economie. De economische veiligheid kan bijvoorbeeld aangetast worden bij een langdurige verstoring van het betalingsverkeer.

3. Ecologische veiligheid: Het beschikken over voldoende zelfherstellend vermogen van de leefomgeving bij aantasting. De ecologische veiligheid kan in het geding komen door bijvoorbeeld verstoringen in het beheer van het oppervlaktewater, maar ook door klimaatveranderingen.
4. Fysieke veiligheid: Het ongestoord functioneren van de mens in Nederland en zijn omgeving. De fysieke veiligheid staat bijvoorbeeld onder druk als de volksgezondheid wordt bedreigd door de uitbraak van een epidemie, maar ook bij een grootscheepse dijkdoorbraak of een ongeluk in een chemische fabriek.
5. Sociale en politieke stabiliteit: Het ongestoorde voortbestaan van een maatschappelijk klimaat waarin groepen mensen goed met elkaar kunnen samenleven binnen de kaders van de democratische rechtsstaat en gedeelde kernwaarden. De sociale en politieke stabiliteit kan in het geding zijn als veranderingen optreden in de demografische opbouw van de samenleving (bijvoorbeeld solidariteit tussen generaties), de sociale cohesie en de mate van deelname van de bevolking aan maatschappelijke processen.

1.4 De vitale sectoren

De vitale sectoren zijn cruciaal voor het goed functioneren van de Nederlandse maatschappij. Overheid, bedrijfsleven, hulpverleningsdiensten en inlichtingendiensten werken nauw samen om deze te beschermen. Dit is noodzakelijk, want ongeveer 80 procent van de vitale infrastructuur is in handen van het bedrijfsleven.

De vitale sectoren zijn:

- **drinkwater: drinkwatervoorziening;**
- **keren en beheren van oppervlaktewater: beheren waterkwaliteit, waterkwantiteit;**
- **transport: wegverkeer, railverkeer, luchtverkeer, binnenscheepvaart, zeescheepvaart, leidingenbeheer;**
- **externe veiligheid: vervoer, opslag, productie en verwerking van chemische stoffen** en nucleaire installaties.
- energie: elektriciteit, aardgas en olie;
- telecommunicatie: vaste en mobiele telefonie, radio en navigatie, satellietcommunicatie, post- en koeriersdiensten, omroep en internet;
- voedsel: voedselvoorziening (onder andere supermarkten) en voedselveiligheid;
- gezondheid: spoedeisende zorg en andere ziekenhuiszorg, geneesmiddelen, sera en vaccins, nucleaire geneeskunde;
- financiën: betalingsdiensten en -structuur (privaat), financiële overdracht overheid;
- openbare orde en veiligheid: handhaving openbare orde, handhaving openbare veiligheid;
- rechtsorde: rechtspleging en detentie, rechtshandhaving;
- openbaar bestuur: diplomatieke communicatie, informatieverstrekking overheid, krijgsmacht, besluitvorming openbaar bestuur;

* Vetgedrukt is belegd binnen IenM

2 Departementaal Coördinatiecentrum Crisisbeheersing Infrastructuur en Milieu

2.1 Verantwoordelijkheden

Het Departementaal Coördinatiecentrum Crisisbeheersing Infrastructuur en Milieu (DCC-IenM) is binnen IenM verantwoordelijk voor:

- een samenhangend crisisbeheersingsbeleid;
- de procesbewaking en informatiecoördinatie tijdens de responsfase en het faciliteren van de verschillende crisisbeheersingoverlegstructuren inclusief de crisisadviesnetwerken.

Een stevig programma voor opleiden, trainen en oefenen is van groot belang om deze verantwoordelijkheden goed te kunnen uitvoeren. Het DCC-IenM verzorgt dit zogenaamde OTO-programma voor de crisisbeheersingsorganisatie van IenM. Het crisisbeheersingsbeleid van DCC-IenM richt zich op de derde, vierde en vijfde schakel van de veiligheidsketen: preparatie, respons en nazorg. Bij nazorg besteden we vooral aandacht aan het (laten) uitvoeren van evaluaties, die weer input leveren voor de eerste twee schakels proactie en preventie.

Het DCC-IenM is ondergebracht bij de Corporate Dienst van Rijkswaterstaat (RWS) maar werkt IenM breed. De DG-Rijkswaterstaat is portefeuillehouder (systeemverantwoordelijk) crisisbeheersing in de Bestuursraad.

2.2 Beleidsmatige taken (koude fase)

De beleidsmatige taken van het DCC-IenM zijn:

- het opstellen van een algemeen beleidskader voor crisisbeheersing;
- het voorbereiden en afstemmen van de informatievoorziening op (inter)departementaal niveau;
- het (laten) uitvoeren van evaluaties (nazorg);
- het fungeren als kenniscentrum op het gebied van crisisbeheersing.

2.3 Operationele taken (warme fase)

De operationele taken van het DCC-IenM zijn:

- procesbewaking tijdens crises en bewaking van en advisering bij de integrale besluitvorming;
- informatiecoördinatie tijdens incidenten en crises binnen IenM en richting externe partijen;
- (inter)departementaal aanspreekpunt bij crises;
- coördinatie bij verzoeken voor luchtruimsluitingen;
- coördineren en faciliteren van de crisisadviesnetwerken/ commissies LCO, LCW, LCM, BOT-mi, en EPA's²;
- coördinatie van de inzet van IenM bij internationale hulpverlening;
- coördinatie/ faciliteren van en deelname aan het Impactteam Weeralarm;
- alarmering en ondersteuning van het Regionaal Beheersteam Noordzee (RBN).

² Zie hoofdstuk 3, paragraaf 3.3 en 3.4

2.4 Account- en netwerkmanagement

Crisismanagement is netwerkmanagement. Het DCC-IenM voert daarom actief netwerkmanagementbeleid. We onderhouden reguliere contacten met de verantwoordelijken voor crisisbeheersing binnen IenM en een aantal netwerkpartners. Zo monitoren we de voortgang van de crisisbeheersingsorganisatie binnen IenM en signaleren en ondervangen we eventuele knelpunten. Ook accountmanagement levert input voor de beleidsmatige en operationele taken van het DCC-IenM.

Vier keer per jaar vinden bijeenkomsten over crisisbeheersing plaats. Dit zijn het Overleg Crisismanagement Rijkswaterstaat (OCM-RWS) en het Overleg Crisismanagement Infrastructuur en Milieu (OCM-IenM). Deelnemers zijn het DCC-IenM en crisiscoördinatoren van de regionale en landelijke onderdelen van RWS, de beleidsdirectoraten-generaal, de hoofddirectie Bestuurlijk Juridische Zaken en de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT). Ook zijn de crisiscoördinatoren van Luchtverkeerscentrum Nederland (LVNL), KNMI en ProRail aanwezig.

2.5 Opleiden, trainen en oefenen

Het DCC-IenM heeft een beleid op het gebied van opleiden, trainen en oefenen voor crisisbeheersing ontwikkeld. Dit is vastgelegd in het beleidsplan OTO, en gaat in op het ontwikkelen van de crisisorganisatie en hoe de individuen, teams en organisaties voorbereidt worden op hun rol in crisissituaties. Het OTO programma is één van de belangrijkste middelen om de gehele IenM crisisbeheersingsorganisatie op een hoog professioneel niveau te krijgen en te houden. Het OTO programma is een onderdeel van de preparatiefase van de veiligheidsketen.

De kracht van het opleiden, trainen en oefenen van IenM is gebaseerd op: uniformiteit waar mogelijk, maatwerk waar nodig. Uniformiteit levert op dat eenzelfde taal wordt gesproken, dezelfde crisisrollen en methodieken worden gebruikt; dit vergroot de kans op aansluiting bij elkaar en verkleint de kans op miscommunicatie. Het maatwerk gaat in op de aandacht voor het individu en specifieke wensen vanuit de IenM organisatie. Crisisbeheersing blijft mensenwerk en aandacht voor persoonlijke ontwikkeling op de eigen crisisrol en zijn/haar context is cruciaal. Ook tussen organisaties zitten verschillen, waarbij vooral bij oefeningen aandacht voor is.

Door een koppeling van crisisrollen aan competenties, kan daar zowel bij de trainingen als bij de aanstelling van medewerkers voor een crisisrol naar gekeken worden. Crisisbeheersing is voor de meeste functionarissen een deeltaak, waarvoor slechts beperkte tijd beschikbaar wordt gesteld. Om een maximaal leerrendement te krijgen heeft het voordelen om de crisisrollen toe te delen aan functionarissen met (zoveel mogelijk) vergelijkbare werkzaamheden voor andere taken. Het OTO programma richt zich dan ook vooral op de verschillen tussen de "normale" werkprocessen en de specifieke crisisbeheersingsprocessen.

Op basis van het beleidsplan is een OTO programma ontwikkeld met een opwerkprogramma voor nieuwe medewerkers en een professionaliseringsprogramma om te zorgen dat ervaren medewerkers jaarlijks voldoende bijblijven en zich verder professionaliseren in hun specifieke crisisrol.

De eerste fase van opleiden, trainen en oefenen is gericht op de individuele medewerkers van een crisisteam. Zij kunnen in deze fase vakinhoudelijke kennis en inzichten opdoen, bijvoorbeeld via de e-learning basiscursus crisisbeheersing. Dit is een inleiding op de ééndaagse basiscursus crisisbeheersing. Ook kunnen de medewerkers bijscholing krijgen in het vertalen van crisisbeheersing naar de eigen werkomgeving. Daarnaast zijn er trainingen specifiek gericht op de crisisrol die door de medewerker moet kunnen worden uitgevoerd. Medewerkers van de crisisbeheersingsorganisatie IenM moeten tijdens een crisis één of meerdere rollen kunnen aannemen om de crisis te beheersen. De rollentrainingen die het DCC-IenM aanbiedt, gaan in op specifieke aandachtspunten, competenties en vaardigheden die bij een specifieke rol horen.

Wanneer medewerkers individueel voldoende theoretische kennis hebben opgedaan en basiservaring hebben van de eigen crisisrol, komt het teamoptreden met teamtrainingen en oefeningen.

In het professionaliseringsprogramma komen jaarlijkse trainingsdagen voor de verschillende crisisrollen met onder andere intervisie en verdieping over de rol terug. Daarnaast bieden bedrijfsbezoeken en verdiepingsmodules inhoudelijke verdieping over crisisbeheersing. Door jaarlijks op een paar momenten met opleidingen, trainingen, oefeningen en daadwerkelijke inzet met crisisbeheersing geconfronteerd te worden, wordt de professionaliteit gewaarborgd.

Afhankelijk van de organisatie is er naast het DCC OTO programma een aanvullend OTO programma voor de individuele organisaties. Daarbij wordt onder andere met ketenpartners geoefend en wordt organisatiespecifieke kennis overgedragen. Iedere organisatie blijft zelf verantwoordelijk voor de gereedheid van de eigen crisisbeheersingsorganisatie

2.6 Interdepartementale en internationale crisisbeheersingsoefeningen

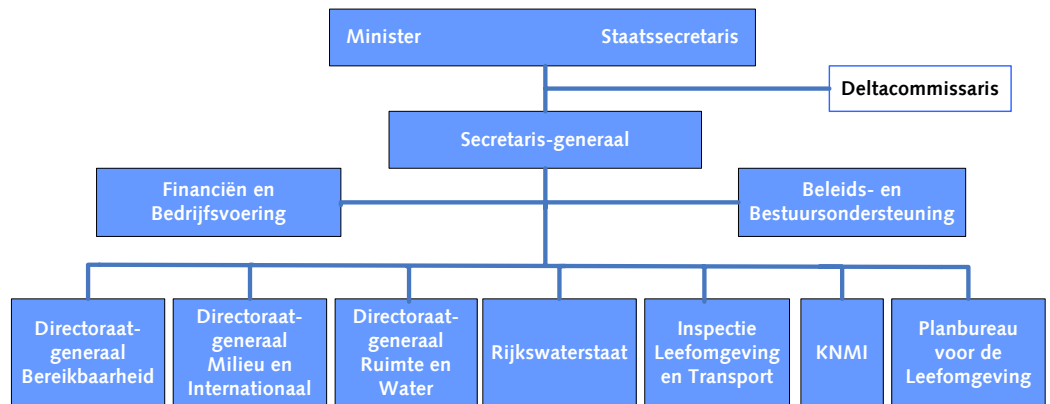
Het DCC-IenM neemt jaarlijks deel aan interdepartementale en internationale crisisbeheersingsoefeningen, georganiseerd door het Nationaal Crisiscentrum (NCC) of in EU-verband.

3 Departementale crisisorganisatie

3.1 Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Het ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM) bestaat uit drie directoraten-generaal (DG's), drie agentschappen en een aantal zelfstandige bestuursorganen. De relevante DG's, onderdelen en directies worden hieronder beknopt toegelicht.

Organogram IenM

DG-Bereikbaarheid

Het directoraat-generaal Bereikbaarheid (DGB) heeft als doel om de netwerkqualiteit van lucht-, vaar- en spoorwegen evenals havens en het wegennet verder te ontwikkelen. Daarbij heeft DGB ook als doel om het veilige en duurzame gebruik van dit netwerk door reizigers en de transportsector te waarborgen. Daarmee wordt bijgedragen aan de economische en ruimtelijke ontwikkeling van Nederland binnen de condities van leefbaarheid en veiligheid. Het directoraat-generaal Bereikbaarheid bestaat uit de volgende onderdelen:

- Directie Luchtvaart
- Afdeling Binnenvaart en Vaarwegen
- Afdeling Zeehavens
- Afdeling Zeevaart en Security

DG-Milieu en Internationaal

Het directoraat-generaal Milieu en Internationaal (DGMI) werkt aan een gezonde en veilige leefomgeving. Hierbij houdt ze ook rekening met de invloed die Nederland heeft op milieuproblemen in andere landen en voor toekomstige generaties. Het beheer van natuurlijk kapitaal is een noodzakelijke voorwaarde voor de economische en sociale ontwikkeling van Nederland. Efficiënt omgaan met schaarste en milieuruimte wordt een belangrijke concurrentiefactor. DGMI werkt niet alleen aan de grote vraagstukken op termijn, maar ook aan de actuele kwaliteit van de leefomgeving.

Het directoraat-generaal Milieu en Internationaal bestaat uit de volgende onderdelen:

- Directie Duurzaamheid
- Directie Internationaal
- Directie Klimaat, Lucht en Geluid
- Directie Veiligheid en Risico's
- Unit Coördinerend Opdrachtgeverschap en Strategie
- Programmadirectie Eenvoudig Beter

DG-Ruimte en Water

Het directoraat-generaal Ruimte en Water (DGRW) werkt samen met anderen aan een veilige, leefbare, bereikbare en concurrerende delta. DGRW zet in op verdere integratie van Water en Ruimte, zowel op inhoud als wat betreft de organisatie.

Het directoraat-generaal Ruimte en Water bestaat uit de volgende onderdelen:

- Directie Gebieden en Projecten
- Directie Algemeen Waterbeleid en Veiligheid
- Directie Water en Bodem
- Directie Topsector Water en Water Internationaal

Directie Bestuursondersteuning (DBO)

De directie Bestuursondersteuning vervult in het functioneren van de politieke en ambtelijke top een spilfunctie. Bij DBO komen alle stromen van stukken (brieven, nota's, dossiers), parlementaire zaken (debatten, Kamervragen, begrotingsbehandeling) en vragen en signalen vanuit de top en vanuit de organisatie samen.

De Inspectie Leefomgeving en Transport

De Inspectie Leefomgeving en Transport bewaakt en stimuleert de naleving van wet- en regelgeving voor een veilige en duurzame leefomgeving en transport. Dit gebeurt zoveel mogelijk in samenwerking met andere inspecties, risicogestuurd en gericht op de reductie van de toezichtlast. Beleidsmakers bepalen de regels, burgers en bedrijven zijn verantwoordelijk voor de uitvoering en de inspectie ziet toe op de naleving.

Leefomgeving

De domeinen Leefomgeving zetten zich in voor het behoud van een veilige en gezonde woon- en werkomgeving en het beperken van belastende invloeden op het milieu. Denk hierbij aan het toezicht op de veiligheid van bouwwerken en drinkwater, de beperking van risico's van gevaarlijke stoffen en industrieën, de verantwoorde verwerking van afval en de preventie en sanering van vervuilingen in bodem en water.

Transport

De transportdomeinen zetten zich in voor een veilig transport over de weg, over het water en door de lucht. Denk hierbij aan het toezicht op bedrijven werkzaam in deze sectoren, de infrastructuur op het spoor en in de luchtvaart en de eisen gesteld aan de rust- en rij(vaar/vlieg)tijden, vakbekwaamheid, belading en onderhoud.

3.2 Melding en alarmering

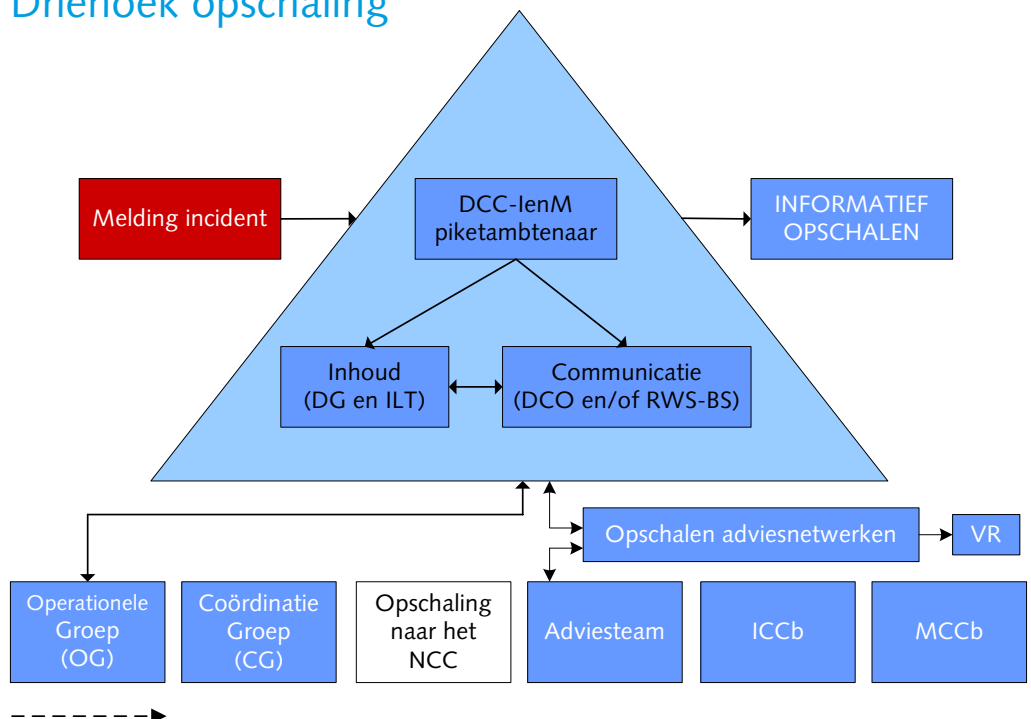
Het Departementaal Coördinatiecentrum Crisisbeheersing is 24 uur per dag bereikbaar voor het ontvangen en behandelen van meldingen van grootschalige incidenten en ongevallen of dreigende situaties in één van de beleidsvelden van IenM. Via het incidentennummer 0800-3518700 komt de melding of alarmering rechtstreeks binnen bij de piketfunctionaris van het DCC-IenM. Voor meldingen vanuit het buitenland is het telefoonnummer 0031704568555.

Een dienstploeg van drie personen waarborgt de beschikbaarheid van het DCC-IenM:

- Het (fungerend) hoofd DCC-IenM
- De piketfunctionaris/ crisismanager
- Een operationele ondersteuner

De piketfunctionaris DCC-IenM informeert de 'driehoek' communicatie, inhoud (beleid, handhaving en uitvoering) en proces over de situatie. Als het nodig is, raadpleegt de piketfunctionaris het hoofd over de mogelijke politieke, bestuurlijke en andere consequenties van het incident. Ook overleggen zij over een eventuele opschaling en het informeren van de politieke en ambtelijke top. De operationele ondersteuner ontzorgt de piketfunctionaris op onder andere facilitair gebied.

Driehoek opschaling

Het DCC-IenM heeft samen met de crisiscoördinatoren van RWS, LVNL, ProRail, het KNMI en de directoraten-generaal (DG's) van IenM opschalingcriteria afgesproken. De crisiscoördinator is het eerste aanspreekpunt voor het DCC-IenM op het gebied van Crisisbeheersing en Opleiding, Training en Oefening. Daarnaast is het van belang dat de crisiscoördinator betrokken is bij het proces van melding en alarmering binnen de betreffende organisatie, zodat hij op de hoogte is bij een melding aan het DCC-IenM.

3.3 Opschaling

Bij een (dreigende) crisis werken organisaties vaak op een andere manier dan onder normale omstandigheden. Ze werken korte of langere tijd vanuit een crisisorganisatie in plaats van de staande organisatie. Deze crisisorganisatie bestaat uit verschillende samenwerkende crisisteams, die elk op een eigen niveau en met een eigen opdracht de crisis bestrijden. Bij IenM worden bepaalde informatieve opschalingcriteria gehanteerd en generieke en specifieke opschalingniveaus onderscheiden.

3.3.1 *Informatieve opschalingcriteria*

Het DCC-IenM hanteert een aantal uitgangspunten in de informatiebehoefte om de coördinatie van crisisbeheersing binnen het departement goed uit te kunnen voeren.

- Incidenten of ongevallen op één of meer van de (beleids)terreinen van IenM waarbij sprake is van:
 - a. uitval van (delen van) de infrastructuur van IenM,
 - b. meerdere dodelijk(e) slachtoffer(s) onder gebruikers van de infrastructuur,
 - c. (dodelijke) slachtoffer(s) onder eigen personeel,
 - d. Uitgebreide (landelijke) media-aandacht of waarbij redelijkerwijs kan worden voorzien dat de landelijke media hier uitgebreid aandacht aan gaat schenken,
 - e. grote economische (en financiële) gevolgen,
 - f. grote milieuschade op het land, het (drink)water of in de lucht,
 - g. politieke en/of bestuurlijke gevoeligheid.
- Incidenten of ongevallen op de (beleids)terreinen van IenM die conform de vigerende regelgeving gemeld dienen te worden aan de Onderzoeksraad voor Veiligheid.
- Een (terreur)dreiging waarbij objecten, kunstwerken, gebouwen en/of personen van IenM als doelwit zijn aangemerkt.
- Ongevallen of incidenten als in dit document omschreven op de eilanden behorende tot het Caribische Nederland.
- Grootschalige verstoring of uitval van generieke ICT systemen die behoren tot de ICT systemen van Infrastructuur.
- Internationale verzoeken voor bijstand of assistentie in de vorm van mensen of middelen door IenM.

3.3.2 *Generieke opschalingniveaus*

Kernbezetting DCC-IenM

Het hoofd DCC-IenM kan besluiten om de kernbezetting op te schalen. Dit betekent dat het fungerend hoofd DCC-IenM, de crisismanagers en het operationeel centrum in roosterverband aanwezig zijn bij het DCC-IenM om de situatie te monitoren en te zorgen voor de informatiecoördinatie en procesbewaking. Het DCC-IenM houdt de vinger aan de pols bij de betrokken crisispartners en informeert hen, eventueel met behulp van een attenderingsbericht of situatierapporten (SITRAP's) over de stand van zaken.

Operationele Groep

Wanneer een grote of meer complexe crisis een gecoördineerde aanpak nodig heeft, kan het DCC-IenM een Operationele Groep (OG) bijeenroepen. Deze OG bestaat uit de crisiscoördinatoren van de meest betrokken directoraten-generaal (DG-Bereikbaarheid, DG-Ruimte en Water, DG-Milieu en Internationaal en het DG-Rijkswaterstaat, de Inspectie Leefomgeving en Transport, Directie Communicatie (DCO) en Hoofddirectie Bestuurlijk Juridische Zaken (HBJZ). Als het nodig is kunnen ook inhoudelijk experts vanuit de luchtvaart, het KNMI, ProRail, LVNL, drinkwaterbedrijven of andere betrokken organisaties deelnemen. De OG staat onder leiding van het fungerend hoofd DCC-IenM en wordt ondersteund door een secretaris. De piketambtenaar van het DCC-IenM krijgt de rol van informatiecoördinator, met ondersteuning van één of meer medewerkers van het operationeel centrum. Doel van het overleg is onder meer het adviseren van de politiek ambtelijke top, signaleren van knelpunten, het opstellen van een communicatiestrategie en het vastleggen van de verwachte ontwikkelingen op de korte en lange termijn.

Coördinatiegroep

Als de knelpunten het mandaat van de OG overstijgen, adviseert de voorzitter OG de betrokken directeur-generaal (DG) een coördinatiegroep (CG) bijeen te roepen. Deze DG zit de CG voor. De overige leden van de CG dienen over voldoende mandaat te beschikken. De CG kan uitgebreid worden met externe vertegenwoordigers, zoals de Waterschappen, Schiphol, LVNL, ProRail, NS of een vertegenwoordiger van het Inter Provinciaal Overleg (IPO). De DG RWS is voorzitter van de CG als bij een crisis meerdere DG's betrokken zijn.

De leden van de CG nemen besluiten die van invloed zijn op het beleid van het ministerie of die grote financiële gevolgen hebben. Het fungerend hoofd van het DCC-IenM maakt als voorzitter van de OG en als adviseur crisisbeheersing deel uit van de coördinatiegroep.

Als blijkt dat er meerdere departementen betrokken zijn bij een incident, kan het DCC-IenM het Nationaal Crisiscentrum (NCC) verzoeken om een overleg op interdepartementaal niveau bijeen te roepen. Meer uitleg hierover vindt u in hoofdstuk 4 van dit handboek.

3.3.3 *Specifieke opschalingniveaus*

Managementteam Watertekorten

Tijdens een situatie met (dreigende) watertekorten, organiseert het DCC-IenM een bijzondere coördinatiegroep; het Managementteam Watertekorten (MTW). Het MTW is het adviesorgaan van de DG-RWS voor een integrale beleidsafweging van mogelijke maatregelen tijdens een situatie van (dreigende) watertekorten. Wanneer de verschillende waterbeheerders de bestaande afspraken over de waterverdeling niet meer kunnen nakomen, wordt het MTW geactiveerd. Hiervoor baseert het MTW zich op informatie en advies vanuit de Landelijke Coördinatiecommissie Waterverdeling (LCW). De LCW is in het MTW verantwoordelijk voor de presentatie van het landelijk waterbeeld. De LCW stelt het landelijk waterbeeld op met informatie vanuit RWS-regio's en waterschappen, modellen, meetsystemen en adviezen van specialisten in de LCW. Op basis van dit totaalbeeld informeert en adviseert de LCW het MTW over mogelijk maatregelen voor de waterverdeling vanuit het hoofdwatersysteem.

In het MTW zijn de verschillende beleidsvelden van IenM vertegenwoordigd. Voor een integrale beleidsafweging van mogelijke maatregelen nemen ook andere partijen deel, zoals het ministerie van Economische Zaken en het NCC. De DG-RWS beslist als landelijk watermanager over de maatregelen. Eventueel legt deze het besluit nog voor aan de minister van IenM.

Regionaal Beheersteam Noordzee

Incidenten op zee die aan land effect hebben of waarbij meerdere belanghebbenden een rol spelen en die op operationeel niveau niet volledig kunnen worden afgehandeld, komen terecht bij het Regionaal Beheersteam Noordzee (RBN). Het RBN is een interdepartementaal samengesteld team, gefaciliteerd door het DCC-IenM. Dit team komt onder voorzitterschap van de Hoofd Ingenieur Directeur (HID) RWS Zee en Delta bijeen. De directeur Kustwacht heeft de operationele leiding over Search and Rescue (SAR) bij de rampen- en incidentenbestrijding op de Noordzee, Waddenzee en de grote meren. Het Kustwachtcentrum (KWC) coördineert de operationele inzet en RWS Zee en Delta zorgt voor ondersteuning en advisering.

3.3.4 *Crisisrollen*

Hoewel de organisatie, de opdracht en het niveau van crisisteams van elkaar kunnen verschillen, moeten zij om goed te kunnen functioneren allemaal ongeveer dezelfde rollen invullen. Een crisisrol is de rol van een functionaris van de crisisorganisatie in de responsfase van een crisis. Bij de benaming van de rollen hebben we zo veel mogelijk aansluiting gezocht bij de termen die in veiligheidsregio's gebruikelijk en herkenbaar zijn. Het kan voorkomen dat een aantal functionarissen in piket in eerste instantie meerdere rollen hebben, zij moeten dan voor de verschillende rollen opgeleid en getraind zijn. Als de crisisorganisatie wordt opgeschaald, zullen de crisisrollen aan andere collega's overgedragen moeten worden. Indien nodig kunnen zelfs meerdere mensen 1 crisisrol gaan oppakken.

Bijvoorbeeld: de crisismanager van het DCC-IenM die piket heeft is in eerste instantie zowel adviseur crisisbeheersing als informatiecoördinator als liaison. Pas na opschaling nemen collega crisismanagers rollen over en kunnen meerdere personen als informatiemedewerker worden ingezet om de informatiecoördinator te ondersteunen.

De volgende crisisrollen worden onderscheiden:

Crisisrol	Kerntaken
Voorzitter	Leiden en coördineren
Verslaglegger	Vastleggen van besluiten en afspraken
Adviseur crisisbeheersing	Adviseren vanuit deskundigheid crisisbeheersing
Informatiecoördinator	Knooppunt van informatie
Adviseur communicatie	Adviseren vanuit deskundigheid communicatie
Inhoudelijk adviseurs	Adviseren vanuit inhoudelijke deskundigheid, afhankelijk van type crisis
Liaison	Verbindingsfunctionaris in een extern, vaak multidisciplinair team
Facility manager	Organiseren van faciliteiten, onder meer rond ICT, gebouw, catering en logistiek.

Uitgebreide omschrijvingen van de crisisrollen zijn opgenomen in hoofdstuk 7.

3.4 **Crisisadviesnetwerken/ commissies**

3.4.1 *Het Watermanagementcentrum Nederland*

Het Watermanagementcentrum Nederland (WMCN) is verantwoordelijk voor de dagelijkse berichtgeving over de actuele en verwachte waterstanden en rivierafvoeren en geeft informatie en advies over het mogelijk optreden van bijzondere situaties voor hoogwater en overstromingsdreiging, watertekort en waterverontreinigingen. Daarvoor zijn een drietal landelijke coördinatie commissies actief vanuit het WMCN, de Landelijke Coördinatiecommissie

Overstromingsdreiging, de Landelijke Coördinatiecommissie Waterverdeling en de Landelijke Coördinatiecommissie Milieu-incidenten.

De landelijke coördinatiecommissies coördineren in geval van een dreigende situatie t.a.v. hoogwater of overstromingsdreiging, watertekort of een milieu-incident water de bovenregionale informatievoorziening. Hiervoor wordt een landelijk waterbeeld opgesteld waarin een overzicht wordt gegeven van de actuele situatie in Nederland en de verwachte ontwikkelingen, nader geduid naar de impact hiervan. Voorts wordt inzicht gegeven in de mogelijk maatregelen om hierop in te spelen.

Als de dreiging aanleiding is tot verdere interdepartementale opschaling, onderhoudt het DCC-IenM contact met het NCC en kan zo nodig vanuit de LC nadere toelichting worden verstrekt. Als het nodig is neemt het DCC-IenM deel aan het Adviesteam (AT) en ondersteunt zij de Interdepartementale Coördinatiecommissie Crisisbeheersing (ICCb), waarin namens RWS de DG-RWS zitting heeft.

3.4.2 *Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging*

Wanneer er sprake is van een hoogwatersituatie of een dreigend hoogwater schaaft het Watermanagementcentrum op en verzorgt de Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging (LCO) de landelijke waterberichtgeving. De LCO vormt het expertteam Water en informeert belanghebbenden over de (verwachte) toestand en adviseert het bestuur van RWS ten aanzien van de mogelijke maatregelen.

De LCO coördineert in geval van dreigend hoogwater en/of verwachte hoge waterstanden als gevolg van een storm de bovenregionale informatievoorziening. De LCO doet dit onder de verantwoordelijkheid van de Landelijk Netwerkmanager en in nauwe samenwerking met de betrokken partijen binnen Rijkswaterstaat en met de waterschappen. Op het moment dat de LCO in werking treedt, wordt gestart met het opstellen van het Landelijk Waterbeeld. Op basis van de berichtgeving van de LCO worden ook de regionale onderdelen van Rijkswaterstaat en de waterschappen geactiveerd. Zij stellen hun eigen calamiteitenplannen in werking en zijn operationeel bezig met de beheersing van het hoogwater, de stormvloed of de overstromingsdreiging.

De LCO draagt zorg voor een uniforme landelijke berichtgeving over de overstromingsdreiging en informeert over de actuele en de te verwachten situatie. Dit voor zowel de bedreiging door hoge waterstanden als de stabiliteit van de waterkeringen. De LCO laat zich informeren over de actuele situatie door het Watermanagementcentrum Nederland, de regionale organisatieonderdelen van Rijkswaterstaat en de waterschappen. De LCO maakt een risico-inschatting voor de bedreigde dijkeringen, inclusief de aard en omvang van eventuele overstromingen en van de daaruit voortvloeiende mogelijke schade en slachtoffers. De LCO maakt zelf geen inschattingen van de standzekerheid van keringen, maar maakt gebruik van toegeleverde gegevens van waterschappen en uit de eigen RWS-organisatie. Op verzoek kan de LCO zich, in overleg met de dijkbeheerder, laten bijstaan door specialisten vanuit het Calamiteitenteam Waterkeringen. Deze kunnen indien nodig een actueel oordeel geven over de toestand en de kans van falen van waterkeringen of de kunstwerken daarin.

Op basis van het overal waterbeeld adviseert de LCO over de mogelijk te treffen maatregelen.

Indien nodig kan de LCO specialistisch advies vragen bij Deltares (spoedadvies) of de LCO kan bij externe partners, zoals het Expertisenetwerk Waterkeren, het Verkeerscentrum Nederland of het Scheepvaartverkeerscentrum om ondersteuning en advies vragen.

3.4.3 Landelijke Coördinatiecommissie Waterverdeling

Wanneer er sprake is van een dreigend watertekort door lage rivierafvoer, gebrek aan neerslag en warmte schaal het Watermanagementcentrum op en verzorgt de Landelijke Coördinatiecommissie Waterverdeling (LCW) de landelijke waterberichtgeving. Aanleiding voor opschalen van de LCW kan voortkomen uit onderschrijden van de criteria voor Rijn en/of Maas, signalen van potentiële knelpunten uit de regio en politieke of maatschappelijke onrust.

De LCW vormt het expertteam water en dit verzorgd onder de verantwoordelijkheid van de Landelijk Netwerkmanager een landelijk beeld van de actuele en verwachte situatie op basis van informatie vanuit de beschikbare modellen binnen het WMCN, de informatie uit de regio en de waterschappen. Vervolgens beoordeelt LCW de situatie, waarna kan worden geadviseerd tot opschaling.

Opschaling naar een (dreigende) crisissituatie gebeurt als de watertekorten zo groot dreigen te worden dat op landelijke schaal onvoldoende water beschikbaar is voor de economische functies, zoals nutsvoorzieningen, landbouw en scheepvaart, of als regionale tekorten dreigen voor maatschappelijke belangen als veiligheid en er onomkeerbare schade kan ontstaan. LCW adviseert onder deze omstandigheden over een verdeling van het beschikbare rijkswater onder sectoren die daarvan afhankelijk zijn.

De LCW bestaat uit vertegenwoordigers van het IenM (VWM, WVL, de regionale onderdelen van Rijkswaterstaat en het DCC-IenM), de Unie van Waterschappen en het Interprovinciaal Overleg. De LCW heeft formeel geen besluitvormende rol, maar geeft advies aan de directeur-generaal van RWS. Deze besluit of hij de adviezen van de LCW overneemt en uitvoert.

3.4.4 De Landelijke Coördinatiecommissie Milieu-incidenten water

De Landelijke Coördinatiecommissie Milieu-incidenten water (LCM) is onderdeel van het WMCN. Het LCM adviseert bij milieu-incidenten(chemisch, biologisch of radioactiviteit) in het oppervlaktewater. Het LCM stelt dan een landelijk waterbeeld op en verspreidt dit beeld onder relevante partijen, zoals de waterschappen en het DCC-IenM. Het landelijk beeld heeft een dreigingsanalyse, weerbeeld, waterbeeld en indicatie van mogelijke aanvullende waterstaatkundige maatregelen met bovenregionale effecten om schade en slachtoffers te beperken.

De regionale onderdelen van RWS, relevante waterpartijen als waterschappen, veiligheidsregio of overige overheidsinstanties waar een watervervuiling een rol speelt, kunnen de LCM om advies vragen.

De LCM is met het interdepartementale milieu crisis expert team verbonden. In deze kennisadviesstructuur zijn alle relevante kennisinstituten (o.a. RIVM, DCMR, RIKILT) van Nederland aangesloten. De LCM kan hieruit direct aanvullende expertise vragen voor een breder afgewogen advies.

Indien noodzakelijk kan direct een integraal afgewogen advies worden opgesteld en besloten worden verder op te schalen. Opschaling naar een (dreigende) crisissituatie gebeurt als de waterverontreiniging zo groot dreigt te worden dat grootschalige maatregelen getroffen moeten worden.

3.4.5 *Beleidsondersteunendteam-Milieuincidenten*

Nederland heeft veel kennis en deskundigheid op het gebied van gevaarlijke stoffen en de effecten die zij kunnen hebben op het milieu, de volksgezondheid en de voedselketen. Door de expertise van tien deelnemende partners in het Beleidsondersteunendteam-Milieuincidenten (BOT-Mi) te bundelen via een centraal loket, kan een samenhangend en eenduidig advies aan de vragende gemeente of regio gepresenteerd worden.

Het BOT-mi geeft inzicht in de gevolgen van vrijgekomen schadelijke stoffen voor de volksgezondheid en het milieu op de korte en lange termijn. Daarnaast ondersteunt het BOT-mi ook operationeel door te adviseren over de inzet van de Milieu Ongevallen Dienst en gaspakkenteams van het RIVM. Deze twee diensten nemen onder andere monsters van lucht, bodem en water en verrichten chemische analyse op aanwezige stoffen.

Alle BOT-mi partners hebben altijd een vertegenwoordiger beschikbaar. Het BOT-mi heeft met de 25 veiligheidsregio's een convenant gesloten. Hierin staat hoe de melding- en alarmeringsprocedure verloopt en wie bij de veiligheidsregio het aanspreekpunt is voor het BOT-mi. Daarbij is rekening gehouden met verschillen in organisatie van de veiligheidsregio's. Het BOT-mi neemt geen enkele beslissende of uitvoerende bevoegdheid, publiekscommunicatie of verantwoordelijkheid over. Die blijven altijd bij het lokale of regionale bestuurlijk gezag liggen.

Het BOT-mi bestaat uit:

- RIVM/ Milieu Ongevallen Dienst (MOD);
- RIVM/ Centrum voor Externe Veiligheid (CEV);
- Nationaal Vergiftigingen Informatiecentrum (NVIC);
- Rijkswaterstaat Verkeer en Watermanagement (WMCN/LCM);
- KNMI;
- Instituut voor Voedselveiligheid RIKILT;
- Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit (NVWA);
- Milieudienst DCMR;
- Brandweer Nederland;
- Coördinatiecentrum Expertise Militaire Gezondheidszorg (CEMG) van het ministerie van Defensie.

3.4.6 *Eenheid Planning en Advies nucleair*

De effecten van stralingsongevallen kunnen een grote impact hebben op de volksgezondheid en het milieu. Door het complexe karakter heeft de Nederlandse overheid in 1988 besloten het Nationaal Plan Kernongevallenbestrijding (NPK) op te stellen. In dit plan zijn de uitgangspunten voor de bestrijding van stralingsongevallen vastgelegd. Een onderdeel van de nationale responsorganisatie voor stralingsongevallen is de Eenheid Planning en Advies nucleair (EPA-n). De EPA-n bestaat uit een front-Office en twee Backoffice: de Back-Office Radiologische Informatie (BORI) en de Back-Office Geneeskundige Informatie (BOGI). Functionarissen van diverse ministeries en vertegenwoordigers van het BORI en het BOGI vormen de front-Office. In de backoffices zitten deskundigen van diverse kennis- en researchinstituten. De samenstelling van de BORI en BOGI is afhankelijk van het soort incident en de specifieke deskundigheid die nodig is. De EPA-n geeft adviezen over maatregelen die de bevolking bij stralingsongevallen beschermen. Het type ongeval en de impact bepalen de rol van EPA-n.

De Kernenergiewet onderscheidt twee categorieën objecten: A en B. A-objecten zijn onder meer kerncentrales en kernreactoren. Bij een ongeval van categorie A coördineert de minister van EZ op nationaal niveau de afhandeling van het incident. De Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) is verantwoordelijk voor het proces van crisisbeheersing. Hiervoor kan de inspectie EPA-n activeren. De EPA-n legt zijn adviezen voor aan de Interdepartementale Commissie Crisisbeheersing (ICCb), die op zijn beurt de Ministeriële Commissie Crisisbeheersing (MCCb) adviseert. Het advies wordt ook naar het Regionaal Beleidsteam (RBT) gestuurd. De voorgestelde maatregelen zijn bindend.

Ongevallen met een B-object hebben een minder grote impact en zijn regionaal of lokaal van karakter. Denk aan transportongevallen met radiologisch materiaal of het aantreffen van radioactief materiaal in metalen. De bestrijding van dergelijke incidenten valt onder de verantwoordelijkheid van de burgemeester. De betrokken bestuurders kunnen wel de kennis en expertise van EPA-n inroepen. De voorzitter van EPA-n kan, afhankelijk van de situatie, bij een B-incident besluiten om ook de EPA-n organisatie te activeren.

Een EPA-n bestaat uit:

- ministeries van EZ, IenM, VenJ, VWS, SZW en Defensie;
- RIVM met het Centrum voor Gezondheid en Milieu (cGM) en het Laboratorium voor Stralingsonderzoek (LSO);
- Kernfysische Dienst (KFD);
- KNMI;
- Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA);
- Instituut voor Voedselveiligheid RIKILT;
- Rijkswaterstaat Verkeer en Watermanagement (WMCN/LCM);
- Nationaal Vergiftigingen Informatiecentrum (NVIC);
- KWR Watercycle Research Institute.

3.4.7 Eenheid Planning en Advies drinkwater

Drinkwater is een vitale voorziening voor de samenleving. Schoon drinkwater is van levensbelang en iedereen vindt het vanzelfsprekend dat er onbeperkt schoon water uit de kraan komt. (Dreigende) chemische of bacteriologische besmetting van de oppervlaktewater, drinkwaterbekkens of het leidingnetwerk, maar ook een overstroming, langdurige droogte of een breuk in een grote transportleiding kan de drinkwatervoorziening voor grote aantallen mensen in gevaar brengen. De drinkwaterbedrijven hebben een grote eigen verantwoordelijkheid voor het treffen van noodmaatregelen en werken bij een drinkwatercrisis nauw samen met gemeenten en veiligheidsregio's en de politie. De ILT heeft eigen handhavingbevoegdheden en ziet toe op een effectieve uitvoering van de maatregelen. Als de maatregelen van het drinkwaterbedrijf niet toereikend zijn om het probleem op te lossen, kan de minister van IenM crisisbevoegdheden inzetten om de maatregelen te versterken.

Voor complexe calamiteiten in de drinkwatervoorziening kunnen de drinkwaterbedrijven, het bevoegd gezag en bedrijven met eigen waterwinningen en drinkwatersystemen een beroep doen op de Eenheid Planning en Advies drinkwater (EPA-d). Het EPA-d advies is een onafhankelijk deskundigenadvies dat bestaat uit deeladviezen van de betrokken kennis- en expertise-instituten.

De EPA-d is een samenwerkingsverband van organisaties en kennisinstituten op het gebied van drinkwater, dat de belanghebbende organisaties in de sector en de overheid met kennis en advies ondersteunt bij het oplossen van drinkwatercalamiteiten. De organisatie van EPA-d is flexibel en maakt zo veel mogelijk gebruik van de bestaande organisatiestructuur voor drinkwaterincidenten. Ook is de organisatie optimaal afgestemd op andere overleg- en afstemmingsstructuren voor crisismanagement, zoals het BOT-mi en de EPA-n.

De producten en taken van de EPA-d die drinkwatercalamiteiten helpen oplossen, richten zich niet alleen op de drinkwaterbedrijven. Een drinkwatercrisis raakt ook het domein van openbare orde en veiligheid en daarin heeft de burgemeester eigen wettelijke bevoegdheden. De taken van EPA-d zijn afgestemd op de Drinkwaterwet en de Wet veiligheidsregio's.

Een EPA-d bestaat uit:

- RIVM;
- Centrum Inspectie-, Milieu en Gezondheidsadvisering (CIMG);
- Laboratorium voor Zoönosen en Omgevingsmicrobiologie (LZO);
- RIVM/Laboratorium voor Stralingsonderzoek (LSO);
- Nationaal Vergiftigingscentrum (NVIC);
- KWR Watercycle Research Institute;
- Instituut voor voedselveiligheid RIKILT;
- NVWA;
- RWS-VWM (WMCN/LCM).

Naast deze instituten zitten drinkwaterbrancheorganisatie Vewin en drinkwaterbedrijf Oasen in de beheersorganisatie van de EPA-d.

3.5 (Crisis)communicatie

De Directie Communicatie (DCO) van IenM richt zich op het ontwikkelen, adviseren over en toezien op corporate, interne en externe communicatie over beleidsprioriteiten van IenM. Dit doet DCO ook in crisissituaties. DCO maakt tijdens een crisis deel uit van de basisbezetting van het DCC-IenM. Voor interdepartementale crises ligt de coördinatie van de communicatie in handen van het NCC. Voordat het DCC-IenM een Operationele Groep of Coördinatiegroep oproept, start DCO de communicatie via het Rapid Response Team. In dit crisiscommunicatieteam zitten woordvoerders, omgevingsspecialisten, social media specialisten, speechschrijvers, communicatieadviseurs, publiekvoorlichters, internetredacteurs. De processen, rollen, taken en verantwoordelijkheden van het Rapid Response Team staan in het Handboek DCO Crisiscommunicatie.

3.5.1 *Instrumentele, feitelijk en bestuurlijke communicatie*

Het DCO maakt bij crisiscommunicatie onderscheid tussen:

- instrumentele communicatie: wat de burger direct moet weten;
- feitelijke communicatie: wat in het kader van de openbaarheid relevant is voor journalistiek en burger;
- bestuurlijke communicatie: de boodschap van bewindspersonen.

Naarmate de crisis ernstiger wordt, neemt het onderscheid tussen deze drie soorten communicatie toe. Een kleine crisis zullen voorlichters van Rijkswaterstaat of van lokale overheden vermoedelijk afhandelen. Zij hoeven geen onderscheid te maken tussen instrumentele en feitelijke communicatie. Bestuurlijke communicatie zal op dat moment waarschijnlijk niet nodig zijn, achteraf misschien wel. Bij een grote crisis wordt wel onderscheid gemaakt tussen de drie communicatievormen. Voor de instrumentele communicatie kunnen de uitvoerende diensten van IenM of lokale autoriteiten direct social media als Twitter, Facebook en blogs inzetten. Feitelijke informatie kan op een website worden gezet en bewindspersonen kunnen op gezette tijden een boodschap plaatsen. De organisatie zal in dit geval veel omvatter zijn. Voor de instrumentele communicatie staan voornamelijk persvoorlichters en publieksvoorlichters aan de lat, mogelijk gesteund door speechschrijvers.

Informatiespecialisten en webredacteurs ondersteunen persvoorlichters en publieksvoorlichters bij de feitelijke communicatie. Persvoorlichters en mogelijk speechschrijvers begeleiden de bestuurlijke communicatie. Onderzoek en het monitoren van (social) media helpen zorgen ervoor dat op een gedegen wijze kan worden beoordeeld of bijsturing van de boodschap nodig is. Bovendien levert Backoffice ondersteuning. De crisiscoördinator van DCO is verantwoordelijk voor de sturing van de communicatieactiviteiten tijdens een crisis.

3.5.2 *Opschalingstadia*

Buiten kantooruren maakt de piketvoorlichter of crisiscoördinator van DCO, vanaf het moment dat hij wordt betrokken bij het driehoeksoverleg, deel uit van het DCC-IenM. Tijdens kantooruren vervangt de voorlichter die verantwoordelijk is voor het dossier hem. Indien deze organisatiestructuur onvoldoende blijkt te zijn, wordt overgegaan tot opschaling. Deze opschaling bestaat uit de volgende stadia:

Stadium 1: normale situatie

Hierbij is geen sprake van opschaling van de DCO-bezetting. Buiten kantooruren is de piketvoorlichter telefonisch bereikbaar. Dit nummer is altijd doorgeschakeld naar de piketvoorlichter van dienst. Het nummer kan ook binnen kantooruren worden gebruikt.

Stadium 2: crisissituatie

De bezetting van DCO wordt opgeschaald. De Operationele Groep (OG) komt bijeen bij het DCC-IenM, waarin de piketvoorlichter of crisiscoördinator in eerste instantie plaatsneemt. Ook start DCO de backbench en het Rapid Response Team op. In de backbench neemt een algemene persvoorlichter plaats, die de voorlichter in de OG direct ondersteunt. Deze onderhoudt contacten met het Rapid Response Team, dat naar behoefte bestaat uit algemene pers- en publieksvoorlichters, webredacteurs, informatiespecialisten, communicatieadviseurs, speechschrijvers, social media specialisten en een onderzoeksunit. In specifieke gevallen kan hiervoor ook een regionale voorlichter worden ingezet. Regionale voorlichters blijven bij een crisis, afhankelijk van de aard en omvang, in hun eigen omgeving werken. Afstemming en coördinatie met DCO blijft daarbij essentieel. Afhankelijk van de duur van een crisis kan er ook landelijk een beroep gedaan worden op de regionale voorlichter.

Stadium 3: crisis op meerdere beleidsterreinen van IenM

Het DCC-IenM kan opschalen tot het bijeenroepen van de Coördinatiegroep (CG). De directeur communicatie van IenM heeft hierin zitting. In de OG vervangt een senior persvoorlichter of een senior communicatieadviseur de piketvoorlichter of crisiscoördinator. Het Rapid Response Team van DCO gaat over op 24-uursbezetting.

Stadium 4: crisis op beleidsterreinen van meerdere ministeries

Het NCC van het ministerie van Veiligheid en Justitie (VenJ) heeft tijdens crises de interdepartementale coördinatie. Het Nationaal Voorlichtingscentrum (NVC) of het Nationaal Kernteam wordt opgestart, waarvan de crisiscoördinator van DCO of meerdere webredacteurs en persvoorlichters deel uitmaken. Zij zorgen voor de verbinding tussen NVC en het Rapid Response Team van DCO. Ook de andere ministeries leveren webredacteurs en persvoorlichters. Het NVC verzorgt op dat moment exclusief de voorlichting en woordvoering over zaken met een nationaal belang. Het Rapid Response Team van DCO wordt eventueel afgeschaald. Bij het DCC-IenM blijft DCO deelnemer in de overleggen van de OG en CG.

3.5.3 Interdepartementale afspraken interne communicatie

Er zijn interdepartementaal verschillende afspraken gemaakt over interne communicatie. Het ministerie van Veiligheid en Justitie (VenJ) is verantwoordelijk voor de interne communicatie. VenJ levert onder meer informatie voor de kernboodschap, nieuwsbericht en intranettekst aan bij het NCC of de Interdepartementale Commissie Bedrijfsvoering Rijksdienst (ICBR). DCO stelt daarbij ook nog eigen kaders voor de interne communicatie. Er is nauwe samenwerking en afstemming met de communicatieafdelingen van RWS, ILT en KNMI. DCO zet de berichtgeving door naar RWS, ILT en KNMI.

3.5.4 *Communicatie Inspectie Leefomgeving en Transport*

De Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) houdt nationaal en internationaal toezicht op de naleving van tientallen wetten en regels rond vervoer, vervoersveiligheid en waterbeheer. Bij crisisafhandeling ligt de operationele verantwoordelijkheid voor het tijdig informeren van de politieke en ambtelijke top bij het DCC-IenM. In geval van opschaling maakt ILT hiervan altijd deel uit. IG-ILT, de directeur DCO en het hoofd van het DCC-IenM stemmen de acties in DCC-verband af. Dit gebeurt conform de in een protocol tussen ILT en DCO vastgelegde procedureafspraken: Procedureafspraken Inspectie Verkeer en Waterstaat en Directie Communicatie over de woordvoering, november 2001. Deze uitzondering vloeit voort uit de afweging of, gezien de aard van de calamiteit en eventuele politieke implicaties, de Inspectie de haar wettelijk toegekende onafhankelijke positie moet innemen met daarbij behorende mediacontacten.

3.5.5 *Communicatie regionale onderdelen RWS*

De regionale en landelijke onderdelen van RWS hebben eigen communicatiemedewerkers, die als het nodig is ook aan woordvoering doen. Deze woordvoering komt tot stand na afstemming met in ieder geval Communicatie RWS-BS en/of DCO. Tot deze categorie behoort voornamelijk communicatie die het regionale overstijgt c.q. politiek gevoelig is.

3.6 **Caribisch Nederland**

Het Koninkrijk der Nederlanden bestaat sinds 10 oktober 2010 uit 4 landen: Nederland, Aruba, Curaçao en Sint Maarten. De Nederlandse Antillen zijn opgeheven. De nieuwe structuur betekent dat Curaçao en Sint Maarten nieuwe landen zijn binnen het Koninkrijk. Aruba behoudt de status van land binnen het Koninkrijk die het al heeft sinds 1986. Bonaire, Sint Eustatius en Saba (allen onderdeel van Caribisch Nederland) zijn bijzondere gemeenten van Nederland geworden met de status van openbaar lichaam. Voorheen bestonden de Nederlandse Antillen uit de eilanden Curaçao, Bonaire, Sint Maarten, Saba en Sint Eustatius.

Crisisbeheersing

De handhaving van de openbare orde en veiligheid, en de hulpverlening op Curaçao en Sint Maarten vallen onder het gezag van de ministers van Justitie van de nieuwe landen. Het stelsel van crisisbeheersing is op Bonaire, Sint Eustatius en Saba op hoofdlijnen vergelijkbaar met dat van Nederland. Op deze eilanden zijn na de overgang de gezaghebbers van de openbare lichamen primair verantwoordelijk voor de handhaving van de openbare orde en de rampenbestrijding, de zogeheten algemene kolom. IenM is verantwoordelijk voor het voorkomen en bestrijden van incidenten die gevolgen hebben voor de waterkwaliteit (van de zee) en het scheepvaartverkeer. RWS Zee en Delta houdt toezicht op de uitvoering hiervan. De operationele uitvoering is in handen van de lokale overheid; de gezaghebber en de havenmeester.

De politieke verantwoordelijkheid voor crises (zowel in de functionele kolom als in de algemene kolom) blijft altijd liggen bij het betreffende departement. Daarom moet ook de informatievoorziening voor de politieke en ambtelijke top tijdens crises optimaal geregeld zijn. Deze taak ligt voor IenM bij het DCC-IenM. VenJ is coördinerend in het proces van crisisbeheersing. Op de eilanden is een Regionaal Servicebureau ingericht, waarin vertegenwoordigers van alle departementen zitten. Dit geldt ook voor IenM.

Buitengewone omstandigheden

Bij buitengewone omstandigheden is de hoofdregel dat het nationale stelsel van staatsnoodrecht ook geldt voor de eilanden binnen Caribisch Nederland. Bij crises op het gebied van Infrastructuur en Milieu geldt op de BES-eilanden een aantal wetten waarin noodbevoegdheden zijn neergelegd voor de minister van IenM. Voor gebruik van noodbevoegdheden zijn doorgaans vormvereisten voorgeschreven; een speciaal Koninklijk Besluit op voordracht van de minister-president, gevolgd door een verlengingswetsvoorstel. Sommige noodbevoegdheden zijn vormvrij; deze kunnen bij buitengewone omstandigheden worden toegepast zonder dat er speciale vereisten gelden. De minister kan het uitoefenen van de noodbevoegdheden mandateren aan de gezaghebber of de rijksvertegenwoordiger in zijn rol van rijksheer.

4 Interdepartementale crisisorganisatie

In Nederland vangen lokale of regionale overheden en organisaties een lokale of regionale crisis op. Bij een regiogrens overschrijdende crisis, zoals een grote overstroming of een nucleair incident, komt de Rijksoverheid in beeld. Hoe de Rijksoverheid werkt bij (dreigende) crises is vastgelegd in het Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming van het ministerie van VenJ.

Doel van het handboek is het vastleggen van procedures en eenduidige coördinatie- en besluitvormingsstructuren op rijksniveau voor de beheersing van (dreigende) crises. Het is van toepassing op alle (dreigende) crisissituaties die een interdepartementaal gecoördineerd optreden van de rijksoverheid vereisen. Dit handboek wordt periodiek geactualiseerd en is te vinden op de website van het NCC.

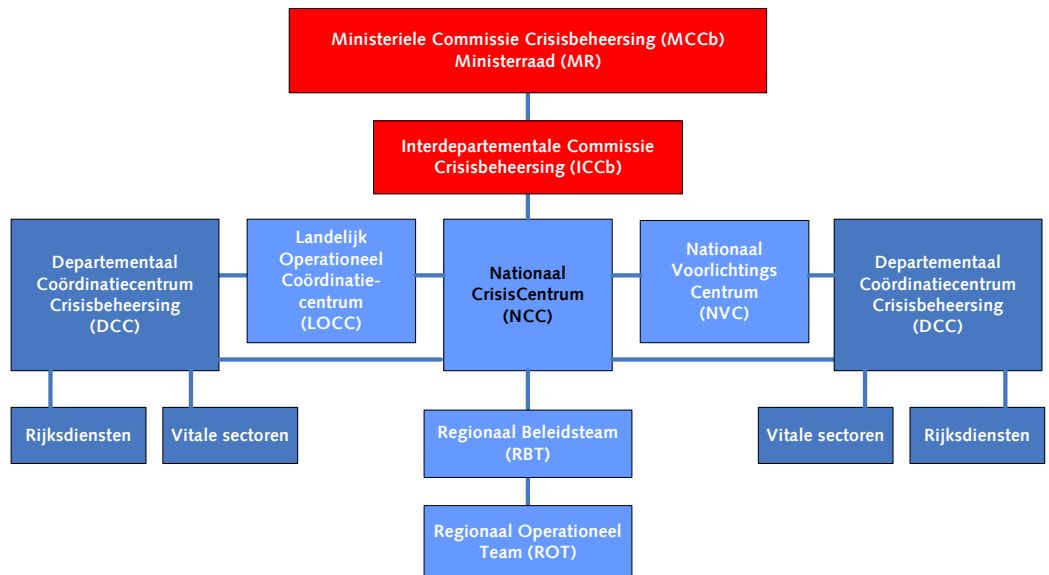
4.1 Departementale Coördinatiecentra Crisisbeheersing

Om rampen en crises op het eigen beleidsterrein aan te pakken, heeft elk ministerie een departementaal coördinatiecentrum (DCC). Het DCC is de regisseur op het gebied van crisisbeheersing. Onder alle omstandigheden is het DCC een samenwerkingsverband tussen communicatie, inhoud (beleid, handhaving en uitvoering) en proces.

4.2 Nationaal CrisisCentrum

Het Nationaal CrisisCentrum (NCC) heeft een 24-uursbezetting en is ondergebracht bij VenJ. Het NCC is een interdepartementaal facilitair communicatiecentrum en knooppunt van de bestuurlijke informatievoorziening. Het is de ondersteunende en uitvoerende staf en het facilitair bedrijf dat in dienst staat van de (voorbereiding van de) interdepartementale crisisbesluitvorming, zowel op ambtelijk als op politiek-bestuurlijk niveau. Bij nationale opschaling is het DCC-IenM de enige schakel tussen het departement en het NCC.

Crisisbeheersingsstelsel op hoofdlijnen

4.3 Adviesteam

De crisisbeleidsadviseurs (CBA's) van alle departementen vormen samen met de ondersteunende medewerkers van het NCC het Adviesteam voor de ICCb. De CBA's vertegenwoordigen het eigen departement in de voorbereiding op en tijdens het management van een crisis. Daarnaast moeten zij bij het uitbrengen van een advies rekening houden met andere dan de eigen departementale belangen. Elk departement zorgt zelf voor een CBA tijdens een crisis. Deze helpt ook mee aan voorbereidende werkzaamheden en volgt opleidingen, trainingen en oefeningen. De kerntaak van de CBA in de warme fase is advisering. In de aanloopfase van een (dreigende) crisis, waarbij mogelijk beleidsterreinen of belangen van andere ministeries zijn betrokken, komt op initiatief van het hoofd NCC het Adviesteam bijeen. Waar nodig ondersteunen inhoudelijke deskundigen de crisisbeleidsadviseurs.

Het hele adviesproces in het Adviesteam verloopt volgens het BOA principe: beeldvorming, oordeelsvorming en advies. Op basis van een totaalbeeld van de actuele situatie maakt het Adviesteam een overzicht van het probleem, mogelijke vervolgsценario's en maatschappelijke gevolgen, onderkende kerndilemma's en handelingsperspectieven. Aan de hand van dit informatieproduct stelt het Adviesteam een integraal advies op voor de ICCb en in geval van verdere opschaling voor de MCCb. Het hele BOA-proces wordt bij voorkeur binnen een uur doorlopen.

Het Adviesteam bestaat uit:

- de voorzitter (NCTV);
- de informatiemanager;
- operationele, bestuurlijke en communicatieve stafmedewerkers;
- CBA's van betrokken departementen;
- de secretaris;
- de notulist;
- eventueel experts van bijvoorbeeld KNMI, RWS, RIVM, KFD en NVWA.

Deelname van departementale deskundigen aan de nationale crisisstructuur verloopt via het DCC. De DCC vertegenwoordiger in het Adviesteam (CBA) kan daartoe een inhoudelijk deskundige meenemen.

4.4 Interdepartementale Coördinatiecommissie Crisisbeheersing

Als een (dreigende) crisis één sector overstijgt en/of bij (mogelijke) opschaling van de crisisbeheersing naar het nationale niveau, wordt er op hoog ambtelijk niveau (directeur-generaal (DG), inspecteur-generaal (IG) of secretaris-generaal (SG)) een Interdepartementale Commissie Crisisbeheersing (ICCb) geactiveerd. De Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) van het ministerie van VenJ activeert de ICCb op verzoek van de directeur crisisbeheersing (DCB) of DG, IG of SG van het betrokken ministerie. Het ICCb vergadert bij het NCC.

Taken van de ICCb zijn:

- informatie uitwisselen en inventariseren van informatielacunes;
- beeld- en oordeelsvorming van de situatie;
- adequate maatregelen nemen in het kader van de voorbereiding, respons en nazorg;
- de minister-president en minister van VenJ adviseren over het bijeenkomen van een MCCb;
- de MCCb en/of aan andere overheden adviseren over te nemen maatregelen voor de voorbereiding, respons en nazorg;
- adviseren over (internationaal) politieke consequenties van genomen of te nemen maatregelen;
- strategische kaders bepalen;
- instructies voor de rijksdienst opstellen;
- beleidskaders voor (publieks)voorlichting en woordvoering bepalen;
- vergaderstructuur en –frequentie van een MCCb bepalen.

De ICCb heeft een flexibele samenstelling. De voorzitter (NCTV) bepaalt de samenstelling van de ICCb in overleg met de DG, IG of SG van het meest betrokken departement. De ICCb bestaat in ieder geval uit:

- Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (voorzitter);
- vertegenwoordigers op DG, IG of SG-niveau van de betrokken ministeries (mandatarissen namens hun minister) en maximaal één Crisisbeheersing Adviseur (CBA);
- het hoofd cRC/Nationaal Voorlichtingscentrum;
- het hoofd LOCC;
- de directeur voorlichting of de woordvoerder van het meest betrokken ministerie;
- co-secretarissen van het meest betrokken ministerie en VenJ.

Als beslissen door stemming nodig is, maakt de ICCb het besluit bij meerderheid van stemmen op, waarbij elk vertegenwoordigd ministerie één stem heeft. Bij staking van stemmen legt de ICCb de geschilpunten voor aan de Ministeriele Coördinatiecommissie Crisisbeheersing (MCCb). Ook kan de ICCb genomen besluiten ter goedkeuring voorleggen aan de MCCb.

4.5 Ministeriele Coördinatiecommissie Crisisbeheersing

Als een situatie vraagt om coördinatie van intersectorale crisisbeheersing op politiek-bestuurlijk niveau, kan op basis van artikel 25, eerste lid van het Reglement van orde voor de ministerraad, de Ministeriële Commissie Crisisbeheersing (MCCb) bijeenkomen. Als coördinerend minister activeert de minister van Veiligheid en Justitie (VenJ) de MCCb. Dit kan ook op verzoek van een bewindspersoon van een betrokken ministerie of de minister-president. Uitgangspunt is dat de minister van VenJ de MCCb voorziet als coördinerend minister voor crisisbeheersing of op diens verzoek door de minister president.

Taken van de MCCb zijn:

- beeld- en oordeelsvorming van de (dreigende) crisissituatie;
- besluiten nemen over adviezen van de ICCb;
- (internationaal) politieke consequenties bezien van genomen of te nemen besluiten;
- een advies opstellen voor de ministerraad of andere overheden;
- strategische kaders bepalen;
- de Staten-Generaal inlichten;
- instructies voor de rijksdienst opstellen;
- beleidskader voor (publieks)voorlichting en woordvoering bepalen;
- vergaderstructuur en –frequentie bepalen.

De MCCb vergadert bij het NCC en beslist in zijn eerste vergadering of gezien de aard van de crisis de MCCb-structuur moet worden voortgezet of dat de aanpak in ICCb-verband of door de primair verantwoordelijke bewindspersoon voldoende is. De MCCb heeft een flexibele samenstelling. De MCCb bestaat uitsluitend uit de meest betrokken bewindspersonen, waarbij rekening wordt gehouden met het type en aard van de crisis en het (mogelijke) verloop ervan. Dit zijn het hoofd van het NVC, de directeur voorlichting van het meest betrokken ministerie en twee cosecretarissen van het meest betrokken ministerie en het ministerie van VenJ. De minister van VenJ bepaalt als coördinerend minister in overleg met de eerstverantwoordelijke bewindspersoon en mogelijk de minister-president de samenstelling van de MCCb.

4.6 Nationaal Voorlichtingscentrum en Eenheid Communicatie

4.6.1 Het Nationaal Voorlichtingscentrum

Het Nationaal Voorlichtingscentrum (NVC) is een team van specialisten op het gebied van crisissamenwerking, dat beschikbaar, goed georganiseerd en geoefend is en de juiste competenties heeft. Het NVC komt in actie als een crisis nationale proporties aanneemt en meerdere ministeries bij de crisis betrokken raken. In (dreigende) crisissituaties coördineert het NVC de crisissamenwerking en verzorgt het de analyses en advisering op het gebied van crisissamenwerking.

De voorzitter van de ICCb of de MCCb of de eerst verantwoordelijke bewindspersoon gelet op aard en omvang van de crisis, activeren het NVC. Vanuit het NVC hebben de directeur voorlichting of de woordvoerder van het meest betrokken ministerie en een adviseur crisissamenwerking van het NVC zitting in de ICCb en de MCCb. Bij activering van het NVC zijn in ieder geval de directeur voorlichting van het eerstverantwoordelijke ministerie, de coördinator van het cRC en de directeur nationale veiligheid van VenJ betrokken, vanuit hun beheersmatige eindverantwoordelijkheid voor het NVC.

De taken van het NVC zijn in dergelijke situaties:

- media, internet en de crisisomgeving monitoren en analyseren;
- de ICCb en de MCCb adviseren over de te volgen communicatiestrategie en de communicatieve gevolgen van (voor)genomen besluiten;
- de communicatie van de rijksoverheid ontwikkelen, coördineren en uitvoeren;
- voorlichting voorbereiden en geven van aan de nationale en internationale media;
- andere overheden informeren over de communicatieactiviteiten van de Rijksoverheid en de communicatie van de Rijksoverheid en de andere overheden coördineren;
- concrete communicatieproducten maken en deze producten verspreiden onder media, publiek, organisaties en andere overheden.

Het NVC bestaat uit de medewerkers van de Eenheid Communicatie van het NCC en uit medewerkers van de directies Voorlichting van de ministeries en communicatieafdelingen uit de regio's.

4.6.2 Eenheid Communicatie

Communicatie en voorlichting bij een (dreigende) crisis is de eerste plaats de verantwoordelijkheid van de betrokken departementale voorlichtingsdiensten en regionale en lokale diensten. Het NCC kan hen hierbij ondersteunen. Coördinatie van de communicatie en voorlichting over de crisis met pers en publiek op nationaal niveau gebeurt door opschaling van de Eenheid Communicatie (ECO) naar het Nationaal Voorlichtingscentrum. Via ECO kan de website www.crisis.nl worden ingezet.

5 Overige crisisorganisaties

In dit hoofdstuk wordt een beschrijving gegeven van de organisatie van de belangrijkste crisispartners. Bij een crisis zijn bijna altijd ook andere dan de crisisorganisatie van RWS betrokken. Voor slagvaardig optreden bij een crisis is het o.a. noodzakelijk om te weten hoe de crisisorganisatie van de crisispartners werkt, wie waarvoor verantwoordelijk is en wat afgestemd moet worden.

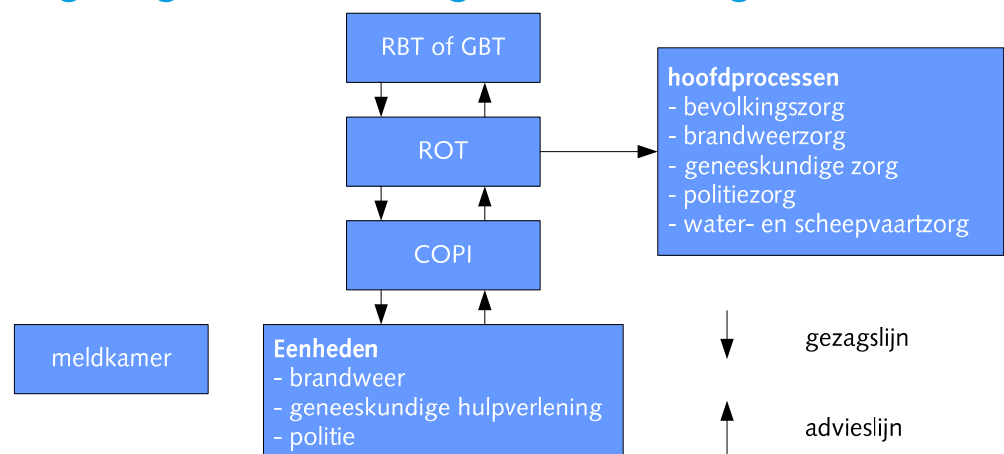
5.1 Veiligheidsregio

De veiligheidsregio's zijn ingesteld op grond van de Wet veiligheidsregio. Die wet beoogt een efficiënte en kwalitatief hoogwaardige organisatie van de brandweezorg, geneeskundige hulpverlening, rampenbestrijding en crisisbeheersing onder één regionale bestuurlijke regie te realiseren. Daarnaast regelt de wet dat het regionale bestuur een coördinerende rol vervult bij de bestrijding van rampen en de beheersing van een crisis door zowel afstemming tussen partners binnen de veiligheidsregio als daarbuiten te organiseren en faciliteren.

Binnen de veiligheidsregio berust het gezag bij een van de burgemeester die tevens voorzitter van de veiligheidsregio is. De voorzitter van de veiligheidsregio wijst de regionaal operationeel leider aan. De regionaal operationeel leider neemt deel aan de vergaderingen van het regionaal beleidsteam, en hij is op zijn beurt voorzitter van het regionaal operationeel team, dat bestaat uit de leidinggevendenden van de betrokken onderdelen.

In de Wet veiligheidsregio's en het Besluit veiligheidsregio's is geregeld dat de hoofdstructuur van de regionale crisisorganisatie bestaat uit: meldkamer, commando plaats incident (COPI), regionaal operationeel team (ROT), team bevolkingszorg, gemeentelijk beleidsteam (GBT) of regionaal beleidsteam (RBT). De structuur van de calamiteitenorganisatie van de veiligheidsregio is hieronder schematisch weergegeven.

Organogram van de regionale crisisorganisatie

Het bestuur van een veiligheidsregio is op grond van de Wet veiligheidsregio's verplicht een beleidsplan, een risicoprofiel en een crisisplan op te stellen. Het beleidsplan wordt op basis van het risicoprofiel opgesteld. In plan is het beleid ten aanzien van de taken van de veiligheidsregio vastgelegd. Het risicoprofiel geeft een alles omvattend beeld van de aard, omvang en effecten van risico's in een regio. In het crisisplan wordt de regionale crisisorganisatie beschreven en worden de afspraken met de crisispartners, o.a. RWS, over crisisbeheersing en rampenbestrijding opgenomen. Het beleidsplan en het crisisplan worden eens in de vier jaar herzien.

Om goed voorbereid te zijn op gezamenlijk optreden een crisis, hebben de waterschappen, veiligheidsregio's en Rijkswaterstaat een modelconvenant opgesteld. Het convenant vormt een landelijke, uniforme basis voor regionale samenwerkingsafspraken betreffende rampenbestrijding en crisisbeheersing. In het convenant zijn onder andere afspraken gemaakt over melding en alarmering, aansturing en coördinatie, veiligheid en informatiemanagement, gezamenlijk oefenen, deelname aan crissoverleg, risico- en crisiscommunicatie en het evalueren van incidenten. Met behulp van de zogenaamde actielijst is ruimte voor maatwerk en regionale uitwerking van de samenwerkingsafspraken.

5.1.1 Opschaling binnen de veiligheidsregio

Binnen de Veiligheidsregio's wordt de mate van opschaling aangegeven met een GRIP-fase. GRIP staat voor Gecoördineerde Regionale IncidentbestrijdingsProcedure en geeft aan op welke wijze (niveau) de coördinatie tussen hulpverleningsdiensten verloopt. In deze procedure is de centrale gedachte dat grotere incidenten anders afgehandeld moeten worden dan kleinere, omdat er meer middelen en bestuurslagen betrokken raken, er moet opgeschaald worden. De GRIP-regeling wordt landelijk toegepast. De procedures regelen opschaling op operationeel niveau rondom de plaats van het incident en daarnaast op bestuurlijk niveau van betrokken gemeentes en waar nodig zelfs landelijk. Rijkswaterstaat kan bij incidentenbestrijding te maken krijgen met de GRIP-fasen.

GRIP 1 (CoPI)

Vanaf GRIP 1, er is behoefte aan multidisciplinaire coördinatie ter plaatse van incident, is voor de coördinatie van het incident ter plaatse een Commando Plaats Incident (CoPI) actief. Het (CoPI)team bestaat uit tenminste de leider CoPI en uit functionarissen die leiding geven aan operationele eenheden van politie, de Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio (GHOR) en de brandweer. Verder maakt een voorlichtingsfunctionaris en informatiemanager deel uit van het CoPI. Het CoPI staat onder leiding van een hoofdofficier van dienst van één van de hulpverleningsdiensten die op het rampterrein aanwezig zijn. Deze functionaris heeft de operationele leiding op het rampterrein. Hij draagt zorg voor de operationele besluitvorming, de coördinatie van de verschillende diensten en de afstemming met de regionaal operationeel leider voor zover één CoPI aanwezig is. De leiding over de uitvoeringseenheden van de brandweer ter plaatse wordt uitgevoerd door een officier van dienst. Een officier van dienst van de GHOR geeft leiding aan de ingezette geneeskundige eenheden vanuit de instellingen, zorgaanbieders, ambulancevervoerders en diensten.

Op verzoek van de leider CoPI kan het team eventueel worden aangevuld met één of meerdere functionarissen die vanuit hun specialisme een toegevoegde waarde kunnen leveren aan het functioneren van het CoPI. Dit kan een OVD van Rijkswaterstaat zijn.

GRIP 2 ((R)OT)

Vanaf GRIP 2, er is ook structurele coördinatie in het effectgebied noodzakelijk, is het (Regionaal) Operationeel Team ((R)OT) actief. Dit team bestaat tenminste uit de regionaal operationeel leider; algemeen commandant bevolkingszorg, algemeen commandant brandweertzorg, algemeen commandant geneeskundige zorg, algemeen commandant politiezorg, voorlichtingsfunctionaris ROT en informatiemanager ROT. Leiding en coördinatie van het geheel aan crisisbeheersingsprocessen vindt plaats binnen het Regionaal Operationeel Team. Daarnaast kan er, indien aard en omvang van het incident hier aanleiding toe geven, op locatie gewerkt worden met één of meerdere CoPI's waarvan de werkzaamheden worden gecoördineerd door het ROT. Een regionaal operationeel team is voorts belast met het adviseren van het gemeentelijk of regionaal beleidsteam. Indien Rijkswaterstaat een rol speelt in de bestrijding van de calamiteit, dan kan er een liaison van Rijkswaterstaat worden gevraagd in (of aangeboden aan) het ROT.

GRIP 3 (GBT)

Vanaf GRIP 3, er zijn bestuurlijke omstandigheden voor het bevoegd gezag die het wenselijk maken dat een Gemeentelijk Beleidsteam (GBT) de burgemeester ondersteunt, wordt er een gemeentelijk beleidsteam (GBT) gevormd dan vindt dit meestal plaats onder voorzitterschap van de betrokken burgemeester. Een gemeentelijk beleidsteam ondersteunt de burgemeester bij de rampenbestrijding en crisisbeheersing.

Dit team is verantwoordelijk voor de gemeentelijke rampenprocessen. Functionarissen van de rijks- of provinciale overheid of bedrijven die ter zake voor onderdelen van de rampenbestrijding, een eigen wettelijk geregelde bevoegdheid en verantwoordelijkheid hebben (b.v. de hoofdofficier van Justitie) behoren niet tot de kernbezetting van het GBT, maar verrichten hun taak in overleg met de burgemeester. In bepaalde opgeschaalde situaties echter kunnen deze overheden in overleg met de burgemeester wel vertegenwoordigd zijn door middel van een liaison. Rijkswaterstaat (HID of directeur) kan door de burgemeester gevraagd bij beleidsteam aan te sluiten.

GRIP 4 (RBT)

Bij een ramp of crisis van meer dan plaatselijke betekenis op de dreiging van ontstaan ervan en bestuurlijke coördinatie van betrokken gemeenten aan de orde is, wordt opgeschaald naar GRIP 4. Er wordt een regionaal beleidsteam (RBT) gevormd, onder voorzitterschap van de voorzitter veiligheidsregio. Het regionaal beleidsteam bestaat uit de burgemeesters van de gemeenten die betrokken zijn of dreigen te worden bij de ramp of crisis, alsmede uit de hoofdofficier van justitie. De voorzitter van elk direct betrokken waterschap wordt uitgenodigd deel uit te maken van het beleidsteam. De voorzitter van de veiligheidsregio wijst de regionaal operationeel leider aan. De regionaal operationeel leider neemt deel aan de vergaderingen van het RBT, en hij is op zijn beurt voorzitter van het regionaal operationeel team, dat bestaat uit de leidinggevenden van de betrokken diensten. Rijkswaterstaat (HID of directeur) kan door de voorzitter van het RBT gevraagd worden bij het beleidsteam aan te sluiten.

GRIP 5 (Coördinerend RBT)

Als sprake is van een ramp of crisis van meer dan plaatselijke betekenis of de dreiging ervan en er meerdere regio's betrokken zijn, wordt opgeschaald naar GRIP 5. De voorzitters van de verschillende Veiligheidsregio's die betrokken zijn zullen gezamenlijk dienen te besluiten wie de operationele leiding krijgt. De Wet Veiligheidsregio's treft hiervoor geen voorziening. Uitgangspunt is dat de bronregio leidend is. De voorzitter van de bronregio neemt de bevoegdheden van de overige betrokken voorzitters VR niet over. Zij nemen juist de besluiten van de bronregio over. De Voorzitters wijzen samen één coördinerend ROT aan (in principe dat van de bronregio).

GRIP Rijk (Departementaal Beleidsteam)

Op rijksniveau is de Ministeriële Commissie Crisisbeheersing (MCCb) - voorgezeten door de Minister van Veiligheid en Justitie of de Minister-President - belast met de coördinatie van de intersectorale crisisbeheersing en besluitvorming over de samenhangende aanpak daarvan. De MCCb kan GRIP Rijk van kracht verklaren als er behoefte is aan sturing door het Rijk in situaties waarbij de nationale veiligheid in het geding is of kan zijn. Daarvan is sprake als de vitale belangen van de Nederlandse Staat en/of samenleving zodanig bedreigd worden dat er sprake is van (potentiële) maatschappelijke ontwrichting. In een GRIP Rijk situatie berust het bevoegd gezag op nationaal niveau bij de betrokken ministers c.q. de Ministeriële Commissie Crisisbeheersing (MCCb). De Ministeriële Commissie wordt ondersteund en geadviseerd door de Interdepartementale Commissie Crisisbeheersing (ICCb) onder voorzitterschap van de Nationaal Coördinator Terrorismedebestrijding en Veiligheid (NCTV) en het Adviesteam (AT). Binnen een crisis kent het rijk, ongeacht het GRIP-niveau, drie rollen. Dit zijn een faciliterende, een richtinggevende en sturende rol. In haar faciliterende rol kan het rijk de verantwoordelijke autoriteiten in de algemene of functionele keten ondersteunen. De ondersteuning kan geschieden op verzoek van de verantwoordelijke autoriteiten in de algemene of functionele keten, dan wel op eigen initiatief van het Rijk. In haar richtinggevende rol geeft het Rijk richting in een situatie waarbij enige vorm van coördinatie en/of het stimuleren van eenduidigheid in leiding en coördinatie gewenst of noodzakelijk is. Voorgaande geschiedt door middel van een dringend advies van het Rijk aan veiligheidsregio('s) en/of gemeente(n). Het Rijk kan één of meer deelaspecten van de crisisaanpak sturen, door het geven van een aanwijzing en/of door het van kracht verklaren van GRIP Rijk. De minister van IenM kan, indien zij bij de bestrijding van het incident betrokken is, deel uit maken van het MCCb.

5.2 Waterschappen

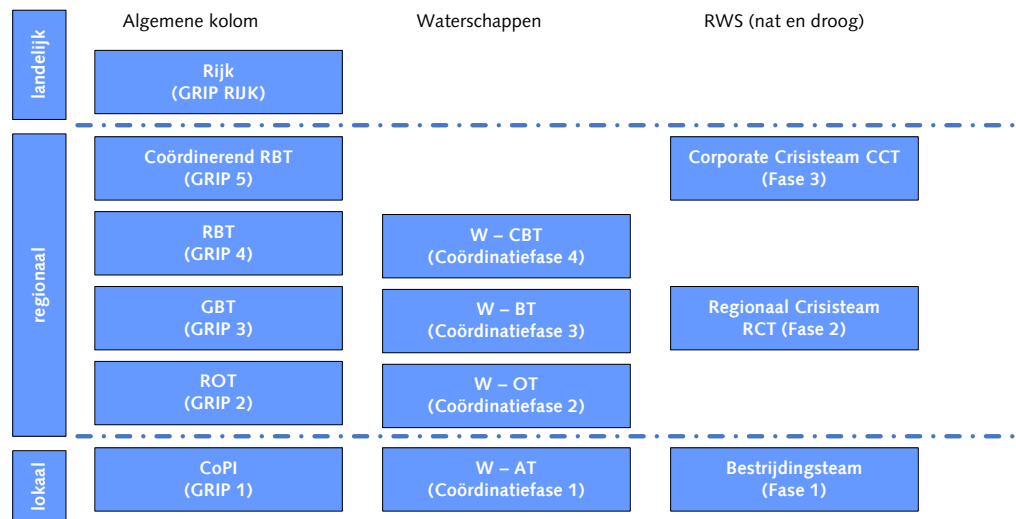
Rijkswaterstaat is belast met de waterstaatszorg voor de Rijkswateren (Rijkswaterstaat heeft ook het beheer over een aantal primaire keringen, zoals de Maeslantkering, de Afsluitdijk en de Oosterschelde kering). De uitvoerende taken van de overige binnenwateren liggen bij de waterschappen. De waterschappen zijn ingesteld bij besluit van de Provinciale Staten of in het geval van interprovinciale waterschappen een gemeenschappelijk besluit van alle betrokken Provinciale Staten.

De waterschappen zijn belast met de zorg voor waterkwaliteit, waterkwantiteit, waterkering en/of (vaar-)wegen, afhankelijk van welke functies een provincie een

waterschap toekent. De provincie houdt het toezicht op de waterschappen. De eindverantwoordelijkheid voor de waterstaatszorg in Nederland ligt bij het ministerie van IenM, dat het 'oppertoezicht' uitoefent op waterschappen.

Een waterschap kent een algemeen bestuur, een dagelijks bestuur en een voorzitter (dijkgraaf of watergraaf). Het dagelijks bestuur heeft conform de Waterschapswet de bevoegdheid om bij dringend of dreigend gevaar maatregelen te nemen die het noodzakelijk acht, bijvoorbeeld bij verontreiniging van het oppervlaktewater of bij dreigende overstromingen. De meeste waterschappen hebben hun calamiteitenorganisatie ingericht op basis van een systeem dat vergelijkbaar is met dat van Rijkswaterstaat. De structuur van de calamiteitenorganisatie en de aansluiting op die van Rijkswaterstaat is hieronder schematisch weergegeven.

Crisisorganisatie RWS, de algemene kolom en de waterschappen

Om goed voorbereid te zijn op gezamenlijk optreden een crisis, hebben de waterschappen, veiligheidsregio's en Rijkswaterstaat een modelconvenant opgesteld. Het convenant vormt een landelijke, uniforme basis voor regionale samenwerkingsafspraken betreffende rampenbestrijding en crisisbeheersing. In het convenant zijn onder andere afspraken gemaakt over melding en alarmering, aansturing en coördinatie, veiligheid en informatiemanagement, gezamenlijk oefenen, deelname aan crisisoverleg, risico- en crisiscommunicatie en het evalueren van incidenten. Met behulp van de zogenaamde actielijst is ruimte voor maatwerk en regionale uitwerking van de samenwerkingsafspraken.

5.3 Crisisorganisaties Internationaal

Bepaalde crises kennen een internationale component. Dat houdt in dat internationale samenwerking op gang komt bij een (dreigende) crisis. Het gaat dan bijvoorbeeld over vroegtijdige signalering en informatievoorziening over hoog en/of laagwater op een internationale waterweg. Dit speelt vooral in de Noordzee, het Caribisch gebied, op de internationale waterwegen en de rijkswegverbindingen van en naar Nederland. Waar nodig worden daarover internationale afspraken gemaakt en geactualiseerd.

5.3.1 Noodhulpverzoeken

RWS kan, op formeel verzoek van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, inzet plegen bij noodhulpverzoeken. Landen doen officiële hulpverzoeken altijd via diplomatieke kanalen. Het DCC-IenM speelt hierin een centrale rol. Als zich ergens een calamiteit voordoet en het getroffen land dient een internationaal verzoek om bijstand in kan de afdeling Humanitaire Hulp van het ministerie van Buitenlandse Zaken contact leggen met DG-RWS via DCC-IenM. De bestuursstaf RWS onderhoudt contact met de Directie Internationaal van DG-MI. De DG-RWS moet instemmen met een noodhulpmissie. Informele verzoeken die bij andere organisatie onderdelen binnenkomen, dienen altijd gemeld te worden bij DCC-IenM en de Bestuursstaf RWS. RWS alleen inzet plegen als de ingezette capaciteit of het materiaal financieel gedekt wordt.

6 Terrorismebestrijding

6.1 Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid

Bij een terroristische dreiging stelt de nationaal coördinator terrorismebestrijding en veiligheid (NCTV) onmiddellijk de minister van VenJ op de hoogte en overlegt over de mogelijke consequenties. Vervolgens kan de NCTV een Adviesteam Terrorisme bijeen roepen. Dit overleg vindt in principe plaats bij de NCTV, maar kan om pragmatische redenen ook op een nadere locatie gehouden worden. Het Adviesteam Terrorisme heeft een flexibele samenstelling en kan bestaan uit vertegenwoordigers van verschillende partijen:

De taken van het Adviesteam Terrorisme zijn:

- de situatie analyseren aan de hand van beschikbare informatie;
- zicht krijgen op het dreigingsniveau;
- mogelijke maatregelen bespreken, bijvoorbeeld op het gebied van persoonsbeveiliging en objectbewaking;
- beslissen over het eventueel bijeenroepen van een ICCb;
- beslissen over de manier waarop de ministers nader worden geïnformeerd; door middel van bilateraal overleg of de MCCb.

De NCTV zit de ICCb voor bij een terroristische dreiging of aanslag. De MCCb bestaat dan uit:

- de minister van VenJ (voorzitter);
- de minister-president;
- overige bewindspersonen als de aard van de dreiging of aanslag hierom vraagt.

De minister van VenJ is als coördinerend minister voor terrorismebestrijding belast met de taken en uitoefening van de daaruit voortvloeiende bevoegdheden die toekomen aan een andere minister. Als overleg met de andere minister niet mogelijk is binnen de beschikbare tijd, gaat de minister van VenJ over tot maatregelen. Denk aan het (beperkt) sluiten van delen van het Nederlandse luchtruim voor burgerluchtverkeer (IenM) of het blokkeren van het mobiele telefoonverkeer (ministerie van EZ). De operationalisering van de doorzettingsmacht vindt zo veel mogelijk plaats langs de normale (bestaande) lijnen. Dat betekent in de meeste gevallen dat de NCTV namens de minister van VenJ contact opneemt met het DCC van het betrokken ministerie.

Het Nationaal Crisiscentrum speelt de centrale rol in de bestuurlijke informatievoorziening van en tussen overheden in geval van een terroristische crisis of dreiging. Ongeacht de oorzaak en met inachtneming van de politieke verantwoordelijkheden. Het LOCC zorgt in aanvulling op het NCC voor operationele informatie, contacten en inzicht in de capaciteiten bij de verschillende regio's. Ook bij een aanslag is deze informatie via de tandemconstructie NCC-LOCC beschikbaar voor het Adviesteam en ICCb/MCCb.

6.2 Procedures NCTV

De NCTV kent drie systemen om met een terroristische dreiging om te gaan.

6.2.1 Het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland

Het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland (DTN) is een globale analyse van de nationale en internationale terroristische dreiging tegen Nederland en de Nederlandse belangen in het buitenland. Dit systeem geeft dus de (potentiële) terroristische dreiging op Nederland als geheel weer. Het DTN is bedoeld voor ambtelijke en politieke leiding en beleidsmakers. Op basis van dit systeem ontwikkelen zij contraterrorismebeleid.

Het DTN kent vier niveaus van dreiging: minimaal, beperkt, substantieel en kritiek. Op basis van het DTN worden geen beveiligingsmaatregelen genomen. Dit is - waar van toepassing - al gebeurd binnen de twee andere systemen: het Alerteringssysteem Terrorismebestrijding of het stelsel Bewaken & Beveiligen.

6.2.2 Het Alerteringssysteem Terrorismebestrijding

Het Alerteringssysteem Terrorismebestrijding (ATb) is een waarschuwingssysteem voor veertien diensten uit de vitale sectoren. Om bij bepaalde niveaus van terroristische dreiging snel en adequaat maatregelen te treffen, hebben de sectoren en overheid vooraf in matrices maatregelen per dreigingniveau (laag, middel, hoog) vastgelegd. In de vertaalslag van een dreigingniveau naar een maatregeleniveau speelt de coördinator bewaking en beveiliging (CBB) op nationaal niveau een centrale en coördinerende rol, samen met de ondersteunende Afdeling Operatie (AO) van de NCTV.

Bij terroristische dreiging kan de NCTV de politie en de betrokken sectoren uitnodigen voor een Uitvoeringsoverleg Alertering (UOA). In dit uitvoeringsoverleg informeert de NCTV de politie en de betrokken sectoren over de aard van de dreiging. DCC-IenM is het aanspreekpunt voor de NCTV en neemt deel aan het UOA. Als het nodig is, krijgt deze ondersteuning van het betrokken DG.

IenM is op het Alerteringssysteem Terrorismebestrijding aangesloten met de sectoren:

- Luchthavens;
- Chemische industrie;
- Spoor;
- Stads- en streekvervoer;
- Tunnels en waterkeringen;
- Zeehavens;
- Drinkwater.

6.2.3 *Het stelsel Bewaken en Beveiligen*

Het stelsel Bewaken en Beveiligen maakt een inschatting van een dreiging op een individueel object, dienst of persoon. De overheid neemt op basis van dit systeem concrete veiligheidsmaatregelen.

6.3 **Landelijk Laboratorium Netwerk terreuraanslagen**

Sinds de terreuraanslagen in de Verenigde Staten op 11 september 2001 is de waakzaamheid voor mogelijke terroristische aanslagen in de hele westerse wereld drastisch verhoogd. Ook de nationale veiligheidsanalyses voor Nederland houden rekening met het risico van een terroristische aanslag.

De kans dat daarbij chemische, biologische, radiologische of nucleaire materialen (CBRN) worden gebruikt, is niet ondenkbaar. Onderdeel van de landelijke responsorganisatie die in actie komt bij een dergelijk (dreigende) aanslag is het Landelijk Laboratorium Netwerk terreuraanslagen (LLN-ta). Dit netwerk wordt door DCC-IenM beheerd.

Het LLN-ta is een samenwerkingsnetwerk van vooraanstaande laboratoria die zijn gespecialiseerd in onderzoek naar chemische strijdmiddelen, bacteriën en virussen of radioactief materiaal. Het netwerk kan snel vaststellen of bij een aanslag of de vondst van verdacht materiaal echt sprake is van een CBRN-dreiging. Bij een dergelijk dreiging is snel handelen cruciaal.

Een CBRN-aanslag heeft andere kenmerken dan een "normaal" industrieel of transportongeval: bij een terroristische CBRN-aanslag is vaak moeilijk vast te stellen wat de exacte bron is van een besmetting en welke stoffen zijn gebruikt. De laboratoria van LLN-ta zijn erop gericht om in korte tijd een zo breed mogelijke analyse uit te voeren op chemische en biologische stoffen. Zo kunnen snel de juiste maatregelen getroffen worden om de besmetting in te dammen en getroffen personen op de juiste manier te behandelen.

Het LLN-ta bestaat uit:

- RIVM;
- Centraal Veterinair Instituut Wageningen;
- Douanelaboratorium;
- KWR Watercycle Research Institute;
- Nederlands Forensisch Instituut (NFI);
- Instituut voor voedselveiligheid RIKILT;
- TNO Defensie en Veiligheid;
- Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA).

7 Praktische informatie en documenten

Ter ondersteuning van de crisisbeheersingsorganisatie van Infrastructuur en Milieu wordt gebruik gemaakt van verschillende praktische informatie, beschrijvingen en documenten, zoals formats voor informatiedragers, afkortingen en schema's.

7.1 Crisisrollen

Hieronder worden de verschillende crisisrollen nader toegelicht.

Voorzitter

De voorzitter geeft leiding aan het crisisoverleg en coördineert de crisisbeheersing.

Taken rond het alarmeren, opschalen en afschalen zijn:

- het niveau bepalen van informatieve en operationele opschaling;
- beslissen over eventuele verdere opschaling naar het bovenliggend niveau of afschaling naar het onderliggende niveau.

Taken rond het vergaderproces zijn:

- het leiden en coördineren van de crisisbeheersing;
- beslissen over de beheersing van een crisis, denk aan inzet van mensen en middelen;
- optreden als technisch en inhoudelijk voorzitter van een overleg;
- op basis van het actuele beeld van de situatie de agenda voor het crisisoverleg bepalen, eventueel op basis van een concept van de verslaglegger of informatiecoördinator;
- zorgen voor de informatievoorziening van en contacten met de ketenpartners, netwerkpartners en interne en externe relaties;
- beslissen over de interne en externe communicatiestrategie;
- rapporteren over afspraken, besluiten en voortgang aan het bovenliggend niveau;
- afspraken en besluiten laten vastleggen door de verslaglegger;
- zorgen voor bezetting en aflossing;
- eindverantwoordelijkheid nemen voor de besluitvorming.

Verslaglegger

De verslaglegger ondersteunt de crisisbeheersing door de besluiten en afspraken uit het crisisoverleg vast te leggen in een verslag.

Taken zijn:

- het in overleg met de informatiecoördinator voorbereiden van een conceptagenda voor het crisisoverleg, deze bespreken met de voorzitter en verspreiden onder de deelnemers aan het crisisoverleg;
- per vergadering een presentielijst bijhouden;
- een conceptverslag opstellen van de vergadering met gebruik van het beschikbare format;
- de voorzitter ondersteunen bij het bewaken van het vergaderproces en de besluiten en afspraken uit de vergadering;
- op tijd vragen stellen ter verduidelijking voor een goede verslaglegging;

- het conceptverslag na afloop van de vergadering doornemen met de voorzitter;
- het verslag in overleg met de voorzitter verspreiden onder de leden van de vergadering;
- elke vergadering beginnen met een nieuw verslag.

Informatiecoördinator

De informatiecoördinator bevordert de informatie-uitwisseling. Hij of zij verzamelt, verdeelt en verspreidt relevante informatie binnen het eigen team of voor andere teams en partners in de crisisbeheersing.

Taken rond informatieprocessen voor de eigen informatiepositie zijn:

- zorgen voor aansluiting op informatiestromen; regelen van digitale en telefonische bereikbaarheid en inschakelen van een invaller bij eigen afwezigheid.

Taken rond informatie-uitwisseling zijn:

- zorgen dat andere crisisteams relevante informatie krijgen, bijvoorbeeld door een SITRAP of attenderingsbericht;
- afspraken maken over de informatie-uitwisseling met netwerkpartners en andere crisisteams, onder meer over tijd, periodiciteit, contactpersonen, soort en vorm van informatie en wederzijdse verwachtingen;
- informatie verzamelen, veredelen en verspreiden met hulp van bijvoorbeeld vergaderverslagen, andere verslagen, terugkoppeling van de liaisons, Infracore, GEO-data ("Plotter"), LCMS en andere berichtgeving;
- relevante informatie ophalen bij de adviseur communicatie;
- de verzamelde informatie analyseren, beoordelen en valideren;
- een netwerkanalyse maken om "witte vlekken" in de informatie boven water te krijgen, of gebruikmaken van de door de adviseur crisisbeheersing opgestelde netwerkanalyse;
- zorgen dat informatie geplaatst kan worden;
- zorgen dat informatie up-to-date is en aangevuld en opgeslagen wordt;
- de informatie verspreiden onder relevante personen en crisisteams, bijvoorbeeld in de vorm van een SITRAP;
- de voortgang van informatiestromen bewaken;
- bij voorkeur deelnemen aan de crisisvergaderingen.

Taken rond het SITRAP-schrijven zijn:

- tijdens de vergadering de belangrijkste punten ten behoeve van de SITRAP noteren;
- samen met de voorzitter de doelgroep(en) van de SITRAP bepalen;
- met de voorzitter overleggen wanneer de SITRAP klaar moet zijn, meestal een kwartier tot een half uur na afloop van de vergadering;
- buiten de vergadering een SITRAP of attenderingsbericht opstellen op basis van beschikbare bronnen;
- het SITRAP-format gebruiken;
- voor elke SITRAP een nieuw document maken en de datum en tijd doornummeren;
- het algemene beeld in één alinea herhalen en vervolgens alleen nieuwe zaken noteren, zodat de SITRAP niet te lang wordt;
- de voorzitter de SITRAP laten vaststellen voordat de die verzonden wordt;
- de SITRAP of het attenderingsbericht als pdf versturen, omdat een pdf niet kan worden gewijzigd en goed leesbaar is.;

- de definitieve versie opslaan op de G: -schijf en Infraweb.

Adviseur crisisbeheersing

De adviseur crisisbeheersing bewaakt de crisisbeheersingsprocessen.

Taken rond de crisisbeheersingsprocessen zijn:

- samen met verslaglegger het vergaderproces bewaken en desgewenst de voorzitter attenderen, zodat die zijn rol kan vervullen;
- controleren of het team de crisisbeheersingsprocessen goed uitvoert;
- alertheid op multidisciplinaire aspecten van de crisis, binnen en buiten de eigen dienst;
- controleren of de relevante partijen rondom crisisbeheersing zijn aangehaakt, bijvoorbeeld met een netwerkanalyse;
- informatie vanuit uw netwerk delen in de vergadering of met de informatievoordrager;
- informatie in over afspraken inbrengen die in de koude fase zijn gemaakt;
- met de informatievoordrager overleggen over de afstemming met uw netwerkpartners;
- knelpunten signaleren en hier proactief op reageren;
- de bezetting en aflossing bewaken, attendeer de voorzitter als dat nodig is;
- de faciliteiten bewaken die nodig zijn voor het beheersen van de crisis.

Adviseur (crisis)communicatie

De adviseur (crisis)communicatie adviseert over de communicatieaanpak en bevordert de daadwerkelijke uitvoering ervan. De communicatieadviseur haalt mediagevoelige thema's boven tafel op basis van omgevingsbeelden: publieksbeeld, stakeholder- en media-analyse.

Taken rond advisering zijn:

- een mediascan uitvoeren, waarbij u ook naar social media kijkt;
- een interne en externe communicatiestrategie opstellen;
- adviseren over het effect van besluiten en maatregelen op de "buitenwereld" en wat dat betekent voor de communicatie;
- adviseren over inhoud, timing en inzet van communicatiemiddelen bij het informeren van publiek en pers;
- de inhoudelijk adviseurs input leveren voor scenario's;
- de communicatie afstemmen met de communicatiepartners van andere onderdelen van IenM, zoals DCO, en betrokken derden, zoals veiligheidsregio's, gemeenten, provincies, overige beheerders, KLPD en de eigen sector;
- de communicatie afstemmen met interne collega-voorlichters.

Taken rond communicatie zijn:

- zorg dragen voor interne, publieks- en perscommunicatie tijdens de crisisaftandeling, inclusief nazorg;
- persberichten en -verklaringen opstellen en persconferenties beleggen;
- opstellen van Q&A's, eventueel op basis van de input van bijvoorbeeld inhoudelijk adviseurs;
- de woordvoering organiseren, eventueel met proactieve benadering van de pers;
- communiceren over de situatie en het handelingsperspectief (feiten, zekerheden en onzekerheden);
- contact onderhouden met media.

Inhoudelijk adviseur

De inhoudelijk adviseur adviseert de voorzitter en de overige leden van het crisisteam op basis van inhoudelijke kennis en expertise vanuit zijn reguliere werkterrein en dagelijks werk (operationeel/beleidsterrein en/of op financieel, juridisch of technisch gebied).

Taken van de inhoudelijk adviseur zijn:

- analyseren van de situatie;
- de actuele situatie en de consequenties daarvan in beeld brengen;
- mogelijke beheersmaatregelen in beeld brengen;
- de consequenties van mogelijke beheersmaatregelen afwegen;
- de beheersmaatregelen in logisch opgebouwde alternatieven clusteren;
- de risico's van de verschillende alternatieven inzichtelijk maken;
- scenariodenken toepassen;
- de voorzitter en de leden van het team over de inhoud adviseren met een gericht advies voor de besluitvorming.

Liaison

De liaison verbindt de eigen organisatie met externe, soms multidisciplinaire crisisteams.

Taken van de liaison zijn:

- deelnemen aan vergaderingen van het externe crisisteam, zoals ROT, RBT, OG, CG of NCC;
- zorgen voor informatie-uitwisseling tussen de eigen organisatie en het crisisteam;
- inhoudelijke expertise overbrengen en de externe partner gericht bevragen;
- benodigde inhoudelijke expertise uit de eigen organisatie halen;
- afstemmen met het externe crisisteam en wederzijdse verwachtingen borgen;
- gemaakte afspraken en besluiten voor de eigen organisatie vastleggen in het verslag van de vergadering of een eigen kort verslag voor intern gebruik;
- de informatie, afspraken en besluiten uit de vergadering zo snel mogelijk terugkoppelen aan de eigen organisatie via de informatiecoördinator.

Facility manager

De facility manager zorgt dat alle diensten en technische middelen op orde zijn, zodat het crisisteam zonder problemen kan functioneren.

Taken van de facility manager zijn:

- zorgen voor een optimale werkomgeving voor medewerkers van het crisisteam, denk onder meer aan de toegang van gebouwen, beveiliging, ICT, catering, schoonmaak, inrichting vergaderruimten en werkplekken, communicatiemiddelen, koeriersdiensten en vervoer en verblijf van de leden van het crisisteam;
- de voorzitter vragen om een duidelijke instructie ten aanzien van de toegang van pers, VIPS en crisisfunctionarissen.

7.2 **Standaarddocumenten bij crises**

Voor het proces van informatievoorziening maakt het DCC-IenM gebruik van verschillende informatiedragers. Naast de crisisbeheersing-informatiesystemen INFRA-Web en ICA-WEB, e-mail en de (mobiele) telefoon als communicatiemiddelen zijn er bij het DCC-IenM een aantal specifieke documenten beschikbaar. Deze documenten zijn ook in digitale en bruikbare vorm te downloaden via de pagina van het DCC-IenM op het intranet van IenM.

Situatierapport

Ten behoeve van de informatievoorziening tussen de regionale en landelijke onderdelen en het DCC-IenM wordt gebruik gemaakt van Situatierapporten (SITRAP). Een situatierapport geeft in beknopte vorm de huidige stand van zaken aan. Ook wordt in een SITRAP aangegeven wat de eventuele knelpunten er zijn en welke besluiten en zijn genomen of worden gevraagd. Tijdens grote incidenten waarbij sprake is van een opschaling van de regionale dienst naar fase 2 ontvangt het DCC-IenM de SITRAP's van de betrokken onderdelen.

Vergaderagenda/ verslag crisisoverleg

Deze documenten worden gebruikt bij de vergaderingen in het kader van generieke en specifieke opschalingniveaus.

Bovenstaande documenten volgen de BOB (A) structuur waar B staat voor Beeldvorming, O voor Oordeelsvorming en B voor Besluitvorming. Afhankelijk van het mandaat van het overleg kan de laatste B vervangen worden door de A van Advies.

Attenderingsbericht

Het attenderingsbericht wordt door het DCC-IenM gebruikt om de ambtelijke en politieke top van het ministerie op de hoogte te stellen van de stand van zaken van een grootschalig incident op één of meer van de beleidsterreinen van IenM.

7.3 **Portefeuille verdeling bewindspersonen IenM**

Bij het aantreden van de minister en de staatssecretaris wordt door de bewindspersonen een portefeuillevdeling van de verschillende taakvelden afgesproken. Op dit moment is de verdeling als volgt.

De Minister heeft de volgende beleidsterreinen in haar portefeuille;

- Water (incl. drinkwater);
- Mobiliteit;
- Ruimte;
- Maritieme Zaken.

De Staatssecretaris heeft de volgende beleidsterreinen in haar portefeuille;

- Milieu (incl. bodemverontreiniging);
- Spoor;
- Luchtvaart;
- KNMI;
- Openbaar Vervoer;

- Andere aangelegenheden waarvan behartiging door de minister aan de staatssecretaris wordt toevertrouwd.

7.4 Lijst met afkortingen

AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
ATb	Alerteringssysteem Terrorismebestrijding
BOT-mi	Beleid Ondersteunend Team milieu-incidenten
BOB (A)	Beeldvorming, Oordeelsvorming en Besluitvorming (of Advies)
BSR	Bestuursraad
BVI	Bescherming Vitale Infrastructuur
BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
BUZA	Ministerie van Buitenlandse Zaken
CCT-RWS	Corporate Crisisteam Rijkswaterstaat
Cdk	Commissaris van de Koning
CBA	Crisisbeleidsadviseur
CBB	Coördinator Bewaking en Beveiliging
CBRN	Chemisch, biologische, radiologische en nucleaire (dreiging)
CG	Coördinatie Groep
CoPI	Commando Plaats Incident
DCB	Directeur Crisisbeheersing
DCC	Departementaal coördinatiecentrum
DCC-IenM	Departementaal Coördinatiecentrum Crisisbeheersing Infrastructuur en Milieu
DCO	Directie Communicatie
DCT	Departementaal Crisisteam
DG	Directoraat-generaal, Directeur-generaal
DGB	Directoraat-generaal Bereikbaarheid
DGMI	Directoraat-generaal Milieu en Internationaal
DGRW	Directoraat-generaal Ruimte en Water
DGV	Directeur-generaal Veiligheid
DTN	Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland
DT-RWS	Directieteam Rijkswaterstaat
EADRCC	Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre
EBB	Eenheid Bewaking en Beveiliging (NCTV)
EZ	Ministerie van Economische Zaken
EU-MICC	European Union Monitoring and Information Coordination Centre
GHOR	Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen
GRIP	Gecoördineerde Regionale Incidentbestrijding Procedure
HBJZ	Hoofddirectie Bestuurlijk Juridische Zaken
ICBR	Interdepartementale Commissie Bedrijfsvoering Rijksdienst
ICCb	Interdepartementale Commissie Crisisbeheersing
IenM	Ministerie van Infrastructuur en Milieu
INIC	Interdepartementaal Netwerk Interne Communicatie
IOCB	Interdepartementaal Overleg Crisisbeheersing
ILT	Inspectie Leefomgeving en Transport
IV	Informatievoorziening
KLPD	Korps Landelijke Politiediensten

KNMI	Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut
KWC	Kustwachtcentrum
LCO	Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging
LCW	Landelijke Coördinatiecommissie Waterverdeling
LCM	Landelijke Coördinatiecommissie Milieu-incidenten water
LOCC	Landelijk Operationeel Coördinatie Centrum
LOS	Landelijke Operationele Staf
LVNL	Luchtverkeersleiding Nederland
MCCb	Ministeriële Commissie Crisisbeheersing
MOA	Memorandum of Agreement
MOU	Memorandum of Understanding
MP	Minister-president
MTW	Managementteam Watertekorten
NAVO	Noord Atlantische Verdrag Organisatie
NCC	Nationaal CrisisCentrum
NCP	Nationaal Crisisplan
NCTV	Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid
NVIC	Nationaal Vergiftigingen Informatiecentrum
Notam	Notice to Airman
NRB	Nationale Risico Beoordeling
NVC	Nationaal Voorlichtingscentrum
OCM-RWS	Overleg Crisismanagement Rijkswaterstaat
OCM-IenM	Overleg Crisismanagement Infrastructuur en Milieu
OG	Operationele Groep
OvD-RWS	Officier van dienst Rijkswaterstaat
RBN	Regionaal Beheerteam Noordzee
RBTR	Regionaal Beleidsteam
RCT RWS	Regionaal Crisisteam Rijkswaterstaat
ROT	Regionaal Operationeel Team
RWS	Rijkswaterstaat
SAR	Search and Rescue
SITRAP	Situatierapport
SVC	Scheepvaartverkeerscentrum
UOA	Uitvoeringoverleg Alertering
UvW	Unie van Waterschappen
VCNL	Verkeerscentrum Nederland
VenJ	Ministerie van Veiligheid en Justitie
VWM	Verkeer- en Watermanagement
WMCN	Watermanagement Centrum Nederland

Een uitgave van
Departementaal Coördinatiecentrum Crisisbeheersing
Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Uitvoering
Rob Verdouw
Casper van Meurs

Augustus 2013

Koningskade 4
2596 AA Den Haag
Postbus 20906
200 EX Den Haag

T 070 – 456 8555
E dcc@minienm.nl
www.rijksoverheid.nl